

Have *bladet*®

KOLONIHAVEFORBUNDET

● Nummer 2 – Maj 2015

HVAD GÆLDER DER
OM VURDERING?
se side 28

7 *Alpine planter*

12 *En have uden
hårde nysere*

20 *Blomstrende
tæpper*

Travl tid

Havesæsonen 2015 er for alvor gået i gang; selv om det har været lidt koldt i påsken er det stadig det tidspunkt hvor havesæsonen skydes i gang.

Der kommer liv i foreningerne, en travl tid, men efter min mening den bedste tid på året, hvor haverne skal gøres klar. Det vælter ind med reklamer og byggemarkeder og havecentre er fyldt med ting der sætter fantasien igang. Der bygges og males, der er altid noget der lige skal laves og forbedres i en kolonihave, den bliver aldrig helt færdig, et projekt der holdet hele vores kolonihaveliv. Fra at ligge øde hen bliver vores foreninger som myretuer hvor det myldrer med liv og glade gensyn med vores havevenner. Nu er vinterdvalen forbi.

FORUDSÆTNINGEN FOR DET GODE FORENINGSLIV

Sådan er der sikkert mange af vores medlemmer der føler det, men et godt kolonihaveliv kommer ikke af sig selv. Det kræver en velfungerende forening, hvor de tillidsfolk vi vælger er veluddannede og har adgang til det værktøj der er nødvendigt, men det er også vigtigt, at vi som medlemmer kender vores rettigheder, så vi sammen kan skabe den forening og det foreningsliv vi ønsker.

STORE KRAV

Der stilles idag større krav til vores bestyrelser end nogen sinde før, forbrugerbeskyttelse, tinglysning og foreningsretlige og lejeretslige regler, der alle kan få økonomiske konsekvenser hvis de ikke udføres korrekt og hvis uheldet er ude, og der ikke er tegnet de nødvendige forsikringer.

Dertil kommer at vi sammen med vore medlemmer skal tage stilling til ikke bare store økonomiske udfordringer i forbindelse med krav om kloakering, men også de problemer mange af vores foreninger rammes af, fx de klimaskabte oversvømmelse der følger af klimaændringerne.

KURSUSTILBUD OPTIMERET

Som medlemsorganisation arbejder vi i Forbundet med alle de opgaver og udfordringer der rammer vores foreninger.

Vi har styrket indsatsen markant på kursussiden ved at optimere vores kursustilbud med nye kurser for revisorer og dirigenter, samtidig er vores eksisterende jura- og kassererkurser optimeret. Det samme vil ske med vurderingskurset.

Der er arbejdet meget med de hjælpeværktøjer, vejledninger og andre dokumenter der skal benyttes af vores tillidsfolk. Alle disse hjælpemidler ligger på vores hjemmeside, men på den lukkede del der kræver adgangskoder.

KUN TOPPEN AF ISBJERGET ER SYNLIGT

Når man tidligere spurgte hvad man fik for kontingentet var svaret næsten altid: billig leje, Havebladet og havepræmieringen for veldyrket haver. Det er stadig rigtigt, og det er den del som vores medlemmer møder, men det vigtigste i dag er rådgivning og vejledning, der sikrer vores medlemmer mod de økonomiske konsekvenser der opstår, hvis vores tillidsfolk ikke har de nødvendige kompetencer og hjælpeværktøjer.

Som almindeligt medlem ser man kun toppen af isbjerget, medens det store arbejde ligger gemt "under vandet". Vi vil derfor i de kommende numre i Havebladet orientere om de ting vi arbejder med, der ligger "under vandet".

HANDLEKRAFTIG ORGANISATION

Med alle de krav der stilles til os i dag, har det aldrig været vigtigere at være en del af en stærk og handle-

kraftig organisation, hvor der kan hentes råd og vejledning; skal hjælpen hentes eksternt kan det være meget dyrt.

Der er kongres i år. Her skal organisationen sætte den kurs vi skal følge de næste tre år, de mindre justeringer af kursen i løbet af kongresperioden står forbundets hovedbestyrelse og forretningsudvalg for. Forbunds-kontoret passer roret.

Med den styrkelse af kredsene der er sket i forbindelse med kredssammenlægningen, står vi som organisation rigtig godt rustet til at opsamle og varetage såvel de opgaver, som vi blive pålagt ude fra, som de opgaver vores medlemmer ønsker vi skal tage os af.

Det er vigtigt at huske på at vi ikke er alene, men det er også vigtigt at huske på, at de ting vi foretager os kan få konsekvenser for andre, der er meget fokus på kolonihaver i dag.

GRØNNE LUNGER

Når alt dette er sagt, så er det dog vigtigt at slå fast, at vi har vores haver fordi vil elsker at arbejde med jorden og fordi det betyder meget for vores fysiske og mentale velvære, samtidig er vi en vigtig del de grønne lunger i vores byer.

Rigtig god sommer

Forbundets hovedkontor og redaktion
Frederikssundsvej 304A, 2700 Brønshøj

Tel. 38 28 87 50 · Fax 38 28 83 50

E-mail: info@kolonihave.dk

Hjemmeside: www.kolonihave.dk

Kontorets telefon- og åbningstider:

Mandag-torsdag: kl. 8.30-15.00 · Fredag: kl. 8.30-13.00

Annonceekspedition: Rosendahls Mediaservice, Jette Sterndorff-Jessen.

Tel. 76 10 11 47, e-mail: jsj@rosendahls.dk

- 2** *Travl tid*
- 4** *Aktiv i haven – maj - juni*
- 7** *Alpine planter*
- 8** *Havebedømmelsessæsonen nærmer sig*
- 9** *Konsulentens pris 2014*
- 10** *Børnevenlige haver*
- 11** *Miljøvenlige haver*
- 12** *En have uden hårde nysere*
- 14** *Til haven*
- 17** *Gode bøger*
- 18** *Planter i flisefugerne*
- 20** *Blomstrende tæpper*
- 22** *Så det spirer og gror*
- 23** *Morfars prydhave*
- 24** *Bønner er nemme at dyrke*
- 25** *Kolonihavebøf*
- 26** *Hjælp! – hvad gør vi?*
- 27** *Haver i Sønderborg*
- 28** *Aktuelt fra Kolonihaveforbundet*
- 30** *De nye kredse – Sydøstjyllandkredsen*
- 31** *Kolonihavejura*
- 31** *Set & hørt*

Forsidebillede: Grethe Bjerregaard · Redaktion: Forbundsformand Preben Jacobsen (ansvarshavende) · Grethe Bjerregaard · Tilknyttet redaktionen: Hovedbestyrelsesmedlem Ole Michél · Landskabsarkitekt Ole Stattu · Landskabsarkitekt Hans Preisler · Generalsekretær Mogens Ginnerup-Nielsen. Hvor intet andet er nævnt er illustrationer af artiklens forfatter. Redaktionen påtager sig intet ansvar for stof der indsendes uopfordret til Havebladet · Layout og tryk: Rosendahls – Miljøcertificeret DS/EN ISO 14001. Eftertryk er ikke tilladt · Havebladet 3/2015 udkommer primo juli 2015. Redaktionelt stof fra foreningerne til Havebladet 3/2015 udbedes til redaktionen senest 30.04.2015 · Kontrolleret oplag: 39.329 i perioden 01.07.13-30.06.14. · ISSN: 0017 – 8497.

FMK

Aktiv i haven *maj*

MAJ

Husk at! – jordtemperaturen nu er ved at være så høj, mindst 10 °C, at de varmekrævende frø kan sås midt i måneden.

Undlad at! – fjern toppen fra blomsterløg, før de er helt nedvisnede.

VEJRET

Gennemsnitstemperatur	10.7 °C
Nattefrost kan stadig forekomme	
Nedbørsmængde	48 mm
Nedbørsdage	11
Relativ fugtighed	64 %
Fordampning	86 mm
Solskinstimer	234
Vindretning	vestlig

NEDBØRSGENNEMSNIT

Nordjylland	49 mm
Midt- og Vestjylland	51 mm
Østjylland	49 mm
Syd og Sønderjylland	51 mm
Fyn	46 mm
Vest og Sydsjælland	
+ Lolland-Falster	43 mm
København, Nordsjælland	42 mm
Bornholm	36 mm

I gennemsnit regner det mere i Jylland end i det øvrige land.

God ide at opsamle regnvand til vanding i tørre perioder.

TRÆER OG BUSKE

Det er plantetid. Inden planter anskaffes er det vigtigt at gøre sig klart, hvad planterne skal kunne i haven, er det blomstrende buske, surbundsplanter, frugtbærende, stedsegrønne eller bunddækkende. Hvor store må planterne blive. Impulskøb kan give problemer, så vær godt orienteret før plantecentret/ planteskolen besøges – og stil supplerende spørgsmål, eller spørg din konsulent.

BLOMSTERHAVEN

Dahlia (georginer) knolde lægges i jorden fra midten af maj i ca. 15 cm dybde. Knoldene kan være opbevaret vinteren igennem eller købes som nye. Da planterne bliver fyldige i løbet af sommeren bør afstanden mellem knoldene være 50 til 100 cm, alt afhængig af sorterne. Jorden skal være porøs og veldrænet. Der er behov for vanding i tørre perioder ellers vil det gå kraftigt ud over blomstringen. *Dahlia* er meget fin til afskæring. Planterne opdeles efter blomsterform – anemoneblomstrende, halskrave, kaktus, semikaktus, pompon, enkeltblomstrede o.m.fl.

GRÆSPLEEN

Jordtemperaturen sikrer god vækst i græsset. Derfor behov for gødskning, der gives 1-1½ kg N-P-K pr. 100 m². Klippehøjden ca. 4 cm. Klippes der for tæt øger det risikoen for mos. Ukrudt i græsplænen fjernes ved håndlugning eller med ukrudtsjern. Når jeg klipper græs har jeg en gammel smørrebrøds-kniv med i baglommen, så ukrudtet kan stikkes op samtidig. Gøres det konsekvens ved klipning 2 gange om ugen er græsplænen ukrudtsfri.

FRUGTHAVEN

Sødkirsebær (morel) er et træ som mange gerne vil have, men køb et sødkirsebærtræ, som er podet på en svag grundstamme. Ved at købe et træ på grundstammen 'Gisela 5' fås et svagt-

voksende træ, omkring 3 meter højt. På grundstammen podes forskellige sorter og vælges der en selvbe-

støvende, så er ét træ nok at plante, for at få kirsebær. Der kan vælges mellem forskellige sorter med modningstid fra midt i juli til midt i august, med røde eller mørkerøde store saftige frugter. På etiketten, som skal være på træet, skal der stå grundstamme og sort.

KØKKENHAVEN

Grønne asparges er nemme at dyrke, skal ikke sættes op i bede. Planter købes på planteskoler og kan vokse på alle slags porøse jorder, gerne kalkrige. Kan plantes i bede med 30 cm mellem planterne. Når de nye skud er 15-20 cm lange, skæres de af helt nede ved jorden. Kan anvendes med det samme, skal ikke skrælles, kan spises rå, koges, eller fryses ned til senere brug. Læg tang på jorden mellem planterne om efteråret.

Grønne asparges.

Aktiv i haven *juni*

JUNI

VÆKSTHUSET

Automatisk vandingsanlæg sætte nu i gang. De første gange vandes med måde. Til tomatplanterne vandes forholdsvis sparsomt indtil frugterne er dannet. Luftvinduerne skal stå åbne når solen skinner (brug evt. automatiske vinduesåbnere) for at undgå for høje temperaturer, ikke over 28-30 °C. Udluftning virker stærkt udtørrende, så vær opmærksom på vanding.

Ompotning af Laurbær.

KRUKKER OG ALTANKASSER

Det er nyttigt med års mellemrum at ompotte de flerårige planter. En mulighed er at ompotte til en større krukke, så der tilføres frisk jord. Ved omplantning kan det være nødvendigt at klippe lidt af rødderne. Til ompotning bruges en færdig pottemuld.

Selvom det ikke er nødvendigt at ompotte hvert år, bør de øverste par centimeter af jorden i krukken forsigtigt fjernes og der tilføres frisk pottemuld. Vand omhyggeligt efter omplantning.

Sørg for at jorden er porøs og at der er dræn i bunden af altankassen; brug f.eks. lecanødder i et par centimeter i bunden, påfyld jord, plant og vand.

Husk at! – nu kan det ses om bestøvning af blomsterne har resulteret i frugter. Bier, insekter og vind er vigtige for bestøvning.

Undlad at! – høste asparges efter Sankt Hans. Planternes grønne dele skal have ro for at sikre oplagsnæring til rødderne, en betingelse for godt udbytte til næste år.

VEJRET

Gennemsnitstemperatur	14,3 °C
Først på måneden	
risiko for let nattefrost	
Nedbørsmængde	55 mm
Nedbørsdage	10
Relativ fugtighed	55 %
(luften er tør)	
Fordampning	101 mm
Solskinstimer	242
Vindretning:	vest, nordvest

NEDBØRSGENNEMSNI

Nordjylland	53 mm
Midt- og Vestjylland	58 mm
Østjylland	64 mm
Syd- og Sønderjylland	62 mm
Fyn	52 mm
Vest- og Sydsjælland	
+ Lolland-Falster	49 mm
København, Nordsjælland	52 mm
Bornholm	41 mm

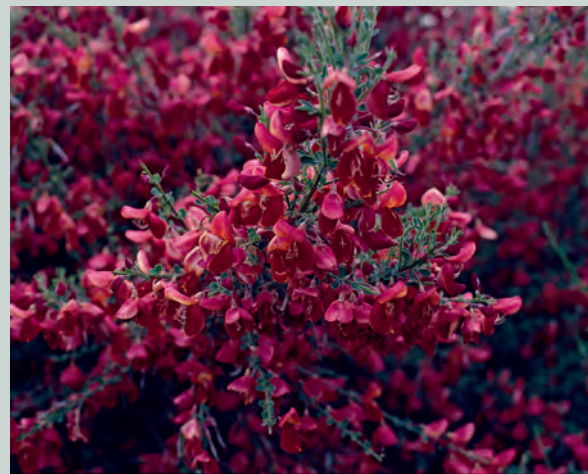
Der kan være behov for at vande, bedst tidlig morgen eller aften.

TRÆER OG BUSKE

Rhododendron kan beskæres i forbindelse med afblomstring. Der foretages en udtynding af busken så den er harmonisk. Sørg for at tage enkelte større grene, gerne helt nede ved jorden, så der også bliver luft inde i bunden af planten. *Rhododendron* sætter nye skud i forbindelse med

afblomstring. De afblomstrede blomsterstande kan forsigtigt brækkes af – det pynter, men er ikke nødvendigt.

Stedsegrønne, nålebærende planter kan beskæres. Klip ikke længere tilbage end at der stadig er friske knopper, småskud, tilbage. Stedsegrønne har meget svært ved at bryde på gammelt træ. De har først løvspring fra midten af juni. Havegyvel beskæres når buskene er ved at afblomstre. Der klippes så langt tilbage, at der stadig er små friske skud tilbage under klippestedet. Gyvel har meget svært ved at bryde fra knopper på gammelt træ, derfor skal gyvel beskæres/udtyndes hvert år i forbindelse med afblomstring.

Gyvel.

Aktiv i haven *juni*

Udvalg af Pelargonie.

BLOMSTERHAVEN

Stauder kan deles. Grav planten op og ryk nogle grene med rod fra moderplanten. Den yderste del af planten er den yngste og bruges som ny plante. Midten, den gamle del, kan evt. kasseres. Klip den nye plante tilbage til 5-10 cm, det sikrer at den nye plante vil buske sig. Plant i en fuldstændig ukrudtsfri, løs og veldrænet jord. Er jorden leret kan der blandes skarpt grus/sand i den eksisterende jord med en håndkultivator. Plant i grupper med 20-40 cm mellem planterne, afhængig af hvor kraftig og bred stauden bliver. Sørg for grundvanding efter plantningen. Dagen efter løsnes jorden mellem planterne, jorden må ikke skorpe.

GRÆSPLEÑEN

Græsset vokser frodigt i fugtige perioder, klip ikke for tæt, klip gerne 2 gange om ugen. 1 kg N-P-K gødning pr. 100 m² kan udstrøs. En mørkegrøn græsplæne,

der ikke mangler gødning og som ikke er klippet for lavt, vil bedst kunne modstå en tør periode.

Græsplænen form understreges bedst, når kanterne rundt på plænen er "stukket af" med f.eks. en spade. Ved lige linjer spændes altid en snor.

FRUGTHAVEN

Alle småfrugter af æbler, pærer, blomster, mirabeller osv. hvis blomster ikke er blevet fuldstændig bestøvet vil falde af. "Junifaldet" sikrer at de resterende frugter kan udvikle sig og blive store og velformede. Er der ikke en håndsbredde mellem resterende æbler vil en udtynning sidst på måneden være gavnlig.

KØKKENHAVEN

Kartoflerne hyppes, kom godt med jord op omkring planterne, derved kan udbyttet øges.

Porrer plantes ud sidst på måneden, hvorved 1. generation af porre-

møl – som gnaver i bladene – kan undgås.

Majs og squash, som har været forkultiveret, kan plantes ud sidst på måneden i en varm jord.

Tomat til friland kan udplantes et varmt sted og i læ.

De første kartofler kan graves op og så er det sommer i kolonihaven.

VÆKSTHUSET

Peberfrugterne udvikles hurtigt og når de er passende store høstes de. Ved jævnlige at høste frugterne aflastes planterne og danner hurtigt nye frugter.

Agurker sætter de første frugter på hovedstammen. Vigtigt at planterne ikke får lov til at danne for mange agurker på hovedstammen, da det vil medføre at små frugter bliver gule og visner. Ved at høste agurkerne inden de bliver for store, aflastes planterne og der vil dannes nye agurker. Høst af agurker er samtidig en udtynning af frugterne.

Gødskning af planterne i væksthus, nemmest at bruge flydende gødning

KRUKKER OG ALTANKASSER

Rodbeskæring er en kulturforanstaltning, som er vigtig at anvende ved krukkeplanter, når de skal plantes om. Ved at rodbeskære kan man bruge den samme krukke år efter år, ellers ville det være nødvendigt at ompotte til en større krukke. Der kan f.eks. klippes 5 cm af rødderne hele vejen rundt, samt i bunden af planten. Er der knækkede rødder fjernes de. Der kan bruges en kniv eller en saks til rodbeskæring. Herved bliver der mulighed for at komme frisk jord i bunden og på siderne af rodklumpen i krukken.

Sommerblomster i altankasser skal passes med gødning og vand samt fjernelse af visne blomster og evt. ødelagte blade.

Alpine planter

Af Grethe Bjerregaard, fagredaktør

Alpine bede kan have mange udformninger. Hos Finn Karlsen i Sørvad er hele haven omdannet til et eneste stort alpint bed med planter, der blomstrer fordelt i hele sæsonen.

Vi besøgte den 1500 m² store have i maj måned, hvor de typiske forårsplanter var i fuldt udspring. Vi lader billederne tale for sig selv.

Denne fruesko Cypripedium fasciculatum er en flot, hårdfør orkide. Finn Karlsen formerer selv sine orkideer ved hjælp af reagensglasmetoden.

Opret kobjælde Pulsatilla vulgaris fl. pl. har så fyldte blomster, at man næsten kan være i tvivl om at det er en opret kobjælde, der normalt ses med enkle blomster.

Finn Carlsen og hans hustru Sonja i et sjældent fredeligt øjeblik. Når de bevæger sig rundt i haven er det som regel bevæbnet med kurv og lugeudstyr, for der er altid et eller andet at finde for det trænede øje. For det utrænede øje er det vanskeligt at finde et græsstrå, der står forkert.

Tibets blå valmue Meconopsis betoniifolia her den mest fantastiske blå farve. I denne have trives den fantastisk, men det er en af de planter, mange har besvær med.

Snabelkalla Arisaema tilhører en meget stor plantefamilie, der har leveret mange stueplanter, fx filodendron, kalla og fredslilje. Familien rummer dog også en del hårdføre planter, hvortil snabelkalla hører, selv om det ikke er så ofte man finder den i almindelige haver.

Treblad Trillium er en meget spændende plante, der ses i mange surbundsbede.

Pteridophyllum racemosum har ikke noget anbefalet dansk navn, men den er utroligt yndefuld og til trods for de små blomster meget iøjnefaldende på grund af de store blomsterstande.

Finn Carlsen og hans hustru er flittige besøgende på diverse plantemarkeder. De producerer selv mange planter i de dertil indrettede bænke.

Havebedømmelsessæsonen nærmer sig

Af Grethe Bjerregaard, fagredaktør

Det årlige skulderklap til de kolonihaveejere, hvis haver på en eller anden måde skiller sig ud fra gennemsnittet, har eksisteret i næsten lige så mange år som kolonihaverne har været samlet i Kolonihaveforbundet.

Da havebedømmelserne begyndte drejede det sig udelukkende om veldyrkede haver. Det var andre tider og en stor del af haven var tilplantet med grøntsager og frugttræer og -buske.

I vore dage er der heldigvis ikke mere tvingende brug for alle de grøntsager og frugter man kan dyrke for bare at få en smule sund og nærende mad, nu er det i højere grad havernes betydning for det psykiske velvære, der er i højsædet. Nu dyrkes grøntsagerne og de frugtbærende træer og buske fordi det giver stor tilfredsstillelse at dyrke sine egne planter og vide, at der ikke er brugt sprøjtegifte for at holde dem sunde. Mange haver bruges som afslapningssted for voksne og børn, stedet hvor man kan lade op efter en arbejdsdag og hvor man kan komme ud i naturen i weekenden.

PRÆMIETYPES

Det har betydet, at præmiegrupperne er udvidet fra kun at omfatte de udelukkende veldyrkede haver til også at omfatte haver der er særligt børnevenlige og haver, der er dyrket meget miljøvenligt. Endelig har hver kreds mulighed for at konsulenten tildeler en præmie efter eget valg.

Præmierne for de veldyrkede haver skifter hvert femte år mens præmierne for de børnevenlige, miljøvenlige og konsulentudvalgte haver er træfigurer af Kay Bojesen.

Den veldyrkede have

Førstepræmien for den veldyrkede have er 2015-2019 et håndblæst sæt bestående af en stor glasskål og en glaskande mens ærespræmien desuden

omfatter to små glasskåle. Det vil være muligt at tilkøbe 2 eller flere små glasskåle for 78 kr pr. stk. hvortil kommer fragt 73 kr. Den veldyrkede have vurderes efter helhedsindtryk, orden, sundhed og anlæg. Hver egenskab kan tildeles op til 10 point og det samlede pointtal kan således blive 40.

Den børnevenlige have

Præmien for den børnevenlige have er den lille Kay Bojesen træabe. Den børnevenlige have vurderes efter hvilke børnevenlige tiltag der er i haven, det være sig bede forbeholdt børnene og udstyr, børnene kan boltre sig i. Maksimumkarakteren for bedømmelsen er 10.

Den miljøvenlige have

Præmien for den miljøvenlige have er Kay Bojesens træpingvin. Den miljøvenlige have bedømmes efter hvilke miljøvenlige foranstaltninger der er i haven. Maksimumkarakteren for bedømmelsen er 10.

Konsulentens præmie

Der er ingen kriterier hvorefter konsulenten kan tildele sin præmie, det er udelukkende konsulenten, der bestemmer om og hvilken have, der skal præmieres. Der tildeles ikke karakter, kun konsulentens begrundelse.

ANTALLET AF PRÆMIER

Hver kreds har mulighed for at uddele én Konsulentens præmie ligesom hver kreds har mulighed for at uddele samme antal præmier for børnevenlige/miljøvenlige haver som antallet af ærespræmier. Hver kreds har dog mulighed for at tildele både en børnevenlig og en miljøvenlig præmie, selvom den kun har en enkelt ærespræmie til rådighed.

KONSULENTENS PRIS 2014

Af Søren Bøgeskov, konsulent i Nordjysk kreds

Prisen tildeles suverænt af konsulenten med en præmie pr. kreds. Alle havetyper kan tildeles "Konsulentens Pris".

Generelt overraskes man hvert år over, hvor meget have, frodighed og kreativitet man kan opnå på blot 400 m². jord.

KONSULENTENS PRIS 2014 I NORDJYSK KREDS

"Konsulentens Pris" 2014 gik til en have i Haveselskabet Bakkegården af 1974 i Aalborg, en have som til fulde opfylder konsulentens forestillinger om et godt sted at være:

En have som allerede ved indgangen lokker til nysgerrighed, man nærmest drages ind i haven, som en vis tante ville have formuleret det.

- En have med stor frodighed,
- En have med mange dufte,
- En have med mange sidde- og opholdsmuligheder,
- En have til inspiration og eftertanke,
- En have til leg og fællesskab
- En have som kan nydes i alt slags vejr,
- En have som beviser, at det ikke er størrelsen, der betyder noget for at opnå grønne værdier.

Prisen blev overrakt til havens ejere ved Kredsens præmiefest i oktober måned 2014 af kredsens konsulent Søren Bøgeskov.

BØRNEVENLIGE HAVER

Som voksen og specielt når man får børnebørn tænker man ofte på det, der var godt i ens barndom. Personligt mindes jeg ofte den glæde der var ved at komme med farfar i "haven" hvor jeg havde et par kvadratmeter, der bar mit navn.

Her kunne vi konkurrere med farfar og hans naboer i "haven" om den højeste majs eller den største gulerod etc. Der blev virkelig brugt energi på den lille jordlod, vi skulle tilmed cykle for at komme over i kolonihaven, men det gjorde vi gerne. Der er ikke meget der er større end at mindes de positive barndomsoplevelser.

^ Det må gerne være noget specielt, nævn et barn der ikke vil nyde at have en hule i et træ. Sikke drømme der kan udtænkes her. Under hulen er der tilmed plads til familiens dyr, om det er høns, kaniner eller marsvin er ikke væsentligt, bare pladsen og muligheden er der.

^ Man skal kunne se at der er ofret plads og energi på at gøre området hyggeligt for børnene.

^ Man må gerne kunne se at børnene selv har været med til projektet, som gutten her, der selv har gravet en hule 1,5 m i jorden og selv båret den stive lerjord væk og faren der har bygget huset oven over hullet.

En god ide er, at børnene har en mulighed for at lege alene i deres eget område. Her er kombinationen legehus og cykelskur taget med som en god mulighed. v

Af Carsten Juul, konsulent i Aarhuskredsen

MILJØVENLIGE HAVER

Begreber som kunstgødning og specielt sprøjtemidler er ikke ældre end mange stadig kan huske hvordan det var at drive havedrift uden.

Jeg mener ikke at vi skal tilbage til den tid hvor man gravede lokumspanden ned mellem hindbærrene, men god kompost er fuldt ud lige så godt. Det er næsten logik, at hvis man vil dyrke have ved hjælp af kunstgødning, må man også bruge kemikalier til at bekæmpe sygdomme og skadedyr.

I øvrigt vil jeg henvise til artiklen der blev bragt om samme emne i "Havebladet 2/2014". Billederne er fra mit eget billedarkiv, de stammer ikke nødvendigvis fra haver der har været tilmeldt kategorien, men er taget på mine bedømmelsesrunder.

^ Findes der ekstra tiltag med f.eks. solfangere til strøm, varmt vand, muldtoilet eller andre ting er det klart at der gives point for dette.

Det er næsten altafgørende, at der er opsamling af regnvand. Det viser at man er bevidst om det at spare på den vigtige vandresurce vi har her til lands. Her stilles krav til hvordan vandopsamlere eller konstruktionen ser ud. v

^ Af stor betydning er det at man tydeligt viser, at der arbejdes med kompost. Heller ikke her er konstruktionen af betydning, det skal dog kunne ses at det fungerer.

◀ Der bør være rigt udvalg af redekasser, meget gerne i forskellige størrelser, der tilbyder de forskellige småfugle bolig.

EN HAVE UDEN HÅRDE NYSERE

En have bør være et fristed som alle med glæde vil opholde sig i, men sådan er det desværre ikke for ca. 1 million danskere i dag.

Rigtig mange danskere lider af allergi. Pollen er mikroskopisk blomsterstøv. En allergisk person kan reagere med rødmen, hoste og nysen, øjne der løber i vand o. a. over for luftbåren pollen. Pollen kan flyve med vinden flere kilometer før de lander på din næse.

SÆSONEN ER LANG

Sæsonen for pollen starter om foråret når planter springer i blomst og afgiver pollen og sæsonen slutter først sent på efteråret når alting visner. Vi kan selv gøre noget for at opholdet i haven bliver mere behageligt ved at vælge pollenfri planter til egen have.

SANERING KAN VÆRE NØDVENDIG

Har du overtaget en gammel, tilgroet have, kan det blive nødvendigt at fælde og fjerne adskillige planter. De planter

der især kan afstedkomme allergiske reaktioner er el, hassel, birk, elm, græs og bynke. Pollen kan ligge i jorden i tusinder af år og fra pollenanalyser har man kunnet vurdere hvordan verden så ud langt tilbage.

5 HÅRDE NYSERE

- **Græs** giver allergiske reaktioner når det er i blomst og frigiver enorme mængder af pollen. Mange allergikere reagerer også på nyslået græs, så du bør udskifte græsset med fliser. Der findes mange forskellige græsarter, så i naturen er græs svært at undgå.
- **Gråbynke** er en almindelig vild og vindbestøvet plante i naturen, og når den blomstrer, må mange allergikere lide. Det er bl.a. pollen af bynke der måles, når pollentallet læses op i TV. En enkelt bynkeplante danner

50.000 små blomster. Da bynke tilhører kurvblomstfamilien bør det tilrådes at kurvblomster ikke plantes i en allergikervenlig have.

- **Birk** afgiver især omkring maj rigtig meget pollen og bør derfor udelukkes.
- **Elletræets** rakler afgiver en del pollen især i januar og februar, hvilket birkeallergikere også reagerer på. Man har målt, at hver rakle spreder over 4.4 millioner pollenkorner.
- **Hassel** leverer pollen allerede i januar, februar og marts, afhængig af om vinteren er mild eller kold. Allergikere over for birk vil også reagere over for hasselpollen.

Der kan også forekomme allergiske reaktioner ved **bøg, ask, eg, pil, Dahlia, gyldenris, asters, krysantemum, vejbred og gåsefod**. Hvis man får allergiske reaktioner på nævn-

te planter, vil man også kunne reagere på andre planter af samme familie. At reagere over for planter af samme familie kaldes for en krydsreaktion.

En pollenfri have må passes godt, så der ikke kommer ukrudt der når at springe i blomst. En blomstereng i haven er ikke tilrådeligt, da flere vilde planter bl.a. bynke let indfinder sig der.

Der findes også allergikere der reagerer over for dufte, de skal selvfølgelig passe på med at vælge planter med stærk duft til haven.

ALLERGIKERVENLIGE PLANTER

Nogle planter afgiver meget lidt pollen som f.eks. **fyr, gran og lærk**. Også **rododendron, bregner** og **vedbend** kan anbefales.

Orkideer bestøves kun af insekter og de kan dyrkes inde, i væksthuse eller i haven. Selv om de regnes for at være

allergenfri, kan uheldet ske. Hvis der f.eks. på en varm dag kommer nedbør kan nogle reagerer på ellers allergifri planter.

GARDER DIG

Hvis du er allergiker og vil gardere dig, så gå i haven tidligt om morgenen, mens duggen er på planterne, for da er pollentallet lavest. Gå i haven på kolde, vindstille dage. Tag evt. briller og støvmaske på og hav din medicin indenfor rækkevidde. Hvis pollentallet er for højt, så luk alle vinduer og døre. Har du været ude, så gå ind og tag et brusebad, så pollen bliver vasket af kroppen.

LÆS MERE PÅ

<http://www.sundhedsguiden.dk/da/temaer/alle-temaer/hoeфеber/pollenallergi/>
<http://www.astma-allergi.dk>
<http://www.denstoredanske.dk/>

Af AmelMette Olesen, haveskribent og kogekone

220V I FRITIDSHUSET

Til lys, køleskab, tv

SOLCELLEANLÆG

Solcelleanlæg fra Viva Energi leverer 220V til fx køleskab, tv, lamper, mobil, pc, kaffemaskine og støvsuger.

INTRODUKTIONSPRISER I DENNE MÅNED!

Vi lancerer nu nye 2015 modeller, som er endnu nemmere at montere med færdigsamlet kontrolplade og hovedafbryder.

I denne måned til introduktionspriser! SPAR OP TIL KR. 3450,-

Solpakke 800Wh/1000W

kr. 8.999,-

Til alm. køleskab, lys, tv, pc, mobiltlf, iPad. Strøm nok i højsommer og weekender.

SPAR 1500,-

245-250W panel (1x1,65m), 220V/1000W, 2,4kWh batterilager. Nr. 1369. Normalpris: 10.449,-

Solpakke 1.7KWh/1000W

kr. 10.999,-

Som ovst. m/2 paneler. Strøm til hele sommeren.

SPAR 2000,-

2 paneler (2x1,65m). Nr. 1370. Normalpris: 12.999,-

Solpakke 1.7KWh/2400W

kr. 16.999,-

Til kaffemaskine, støvsuger, microbølgeovn & alt i solpakke 800Wh. Strøm til hele sommeren.

SPAR 3450,-

2x 245-250W paneler (2x1,65m), 220V/2400W, 4,8kWh batterilager. Backup-indgang til ekstern 220V kilde (generator eller elnet). Nr. 1492. Normalpris: 20.449,-

Alle anlæg er komplette med udførlig dansk monteringsvejledning. Husk også at købe monteringsbeslag afhængig af tagtypen (200-600 kr. pr. panel). Priser er inkl. moms og uden montering.

Vi er danmarks førende indenfor batterianlæg!
 Læs mere på vivaenergi.dk/fritidshus

Viva Energi

Anelystparken 43B | 8381 Tilst
 Tlf. 70 22 70 40 | www.vivaenergi.dk

Navneroderi

Der er en del plantenavne, som mange mennesker har svært ved at udtale korrekt. Det plantenavn, som jeg flest gange har hørt udtalt forkert er RODODENDRON. Jeg synes selv at det er meget let at udtale korrekt.

Hvis man ser på stavelserne, består de af RO-DO-DENDRON. Det latinske og botaniske navn staves næsten ens men det botaniske har et stumt h i første stavelse, altså Rhododendron. Meget enkelt og let at udtale korrekt. Hvorfor det så skal hedde RUNDENDRON, RUMDON-DENDRON og så fremdeles har jeg svært ved at forstå, når navnet nu stadigt staves på en let udtalelig måde.

Rhododendron er det anbefalede danske navn. Tidligere var navnet alperose et fælles navn for alle rododendron, anset hvor de kom fra i verden. Undtaget var de løvfældende arter som hed azalea (deres botaniske slægtsnavn er dog også *Rhododendron*, red.).

John Henriksen

Ildvortemælk

Denne vortemælk (af en meget artsrig slægt) bliver 60-80 cm høj. Den har meget smukke, lancetformede blade fordelt opad stænglerne. Øverst på stænglen fremkommer sidst i juni koralrøde blomsterstande. Stænglerne indeholder mælkesaft (kan være hudirriterende).

Planten kan brede sig ved udløbere, så vær opmærksom på, at den ikke skal plantes sammen med svagtvoksende stauder. Dens botaniske navn er *Euphorbia griffithii*.

Jann Poulsen

Blomster i køkkenhaven

I den bare jord mellem rækker af rødbeder og porrer og i huller efter høstede eller dårligt fremspirede grøntsager kan der sås eller plantes sommerblomster, som bidrager med æstetik og fungerer som spisekammer for insekterne. Jo mere mangfoldighed der er i køkkenhaven, jo sværere bliver det for skadedyrene at finde vejen til deres værtsplanter, og jo mere pollen og nektar, er der at finde for nyttedyrene. Ved at vælge blomster, der sår sig selv, behøver man kun at dyrke dem én sæson, herefter kan man være ret sikker på, at de dukker op igen året efter. Måske kommer de ikke lige op, hvor det var planlagt, så hvis ikke man vil lade anarkiet råde, kan man flytte rundt på dem først på sæsonen i fugtigt vejr. Langt de fleste blomster er ikke i familie med grøntsagerne, så man skal ikke være bange for, at de laver rod i sædskiftet. Eksempler på etårige, insektvenlige blomster, som sår sig selv: Blomsterkarse, boghvede, stolt kavalier, hjulkrone, honningurt, kamille, kæmpejernurt og morgenfrue. Hvis man ikke er til det selvsående blomsteranarki men ønsker mere forudsigelighed, kan man plante flerårige krydderurter, som også har insektvenlige blomster. Det kan være: Anisisop, bjergmynte, fennikel, isop, kinesisk purløg, kommen, merian, oregano, purløg, salvie, spansk kørvel, timian og vintersar.

Mia Stochholm

På afstand ligner det en blomsterhave, men blomsterne tager faktisk ikke dyrkningsplads fra afgrøderne. Mellem morgenfruerne står rødbeder, kæmpejernurten stikker op mellem kålplanterne, og det er tilsyneladende ikke noget problem at finde ærterne!

Vil frem i verden

Løgvækster kan være meget aggressive for at komme frem i lyset når foråret kommer. Denne krokus har næsten flyttet stenen for at komme frem til blomstring. Sten bliver opvarmet af solen om dagen og nedkøles om natten, derved dannes der kondensvand under stenen og løget kan udnytte dette.

Jann Poulsen

Varme kræves for plantevækst

Optagelsen af CO₂ (kuldioxyd – kultveilte) kræver ikke særligt høje temperaturer medens planternes øvrige livsprocesser er stærkt afhængige af temperaturen.

Luften indeholder ca. 0,03% kuldioxyd; det er de grønne planters hovednæringsstof, idet det ved kulsyreassimilation, også kaldet fotosyntese, opbygges til visse kulhydrater. Tilsvarende mængder kuldioxyd frigives igen ved planternes ånding, forrådnelse og gæring.

Den bedste temperatur for plantedyrkning er f.eks. forskellig for forskellige grøntsager.

Agurker, bønner og tomater kræver højere temperatur end blomkål.

Planter er afhængige af luftens temperatur, men også af jordens temperatur.

En plante er en helhed. Høj lufttemperatur hjælper ikke, hvis jordtemperaturen er lav. Er jorden kold, arbejder planternes rødder ikke, som de skal. Der skal ustandselig dannes nye rodhår, hvor igennem vand- og næringsoptagelsen finder sted. Derfor skal jordtemperaturen være passende høj, inden der sås.

Godt læ beskytter jorden mod varmetab, medens blæst øger fordampningen og hertil bruges der varme.

Jann Poulsen

FARVEL TIL LARVER I ÆBLER OG BLOMMER

Vi har en dejlig have, som giver os mange glæder og mange sunde grønsager, frugter og bær men indtil for 6 år siden var vi plaget af larver, eller orm, som de kaldes, som gennemborede både æbler og blommer, men det endte da jeg fik æbleviklerfælder og blommeviklerfælder.

Æblevikleren lægger æg på blomster og små æbler, hvorefter larven borer sig ind i æblet helt ind til kærnehuset. Larven er lille, hvid og med brunt hoved.

Den bliver inde i æblet en måneds tid, hvorefter den søger ned i jorden og overvintrer som puppe. Næste år i maj kommer den op af jorden som voksent insekt og lægger æg.

Blommevikleren har nogenlunde samme livsmønster. (Blommehvepse kan også forekomme men bekæmpes ikke af viklerfælder).

Gennem de sidste 6 år har jeg stort set ikke haft larver (orm) i mine æbler og blommer. Jeg benytter duftfælder. Det er små paphuse som et lille foderbræt med tag over hvor der inden i er smurt et lag lim. Desuden anbringes en lille duftkapsel, som tiltrækker henholdsvis en æbleviklerhan eller en blommeviklerhan fordi kapslen udsender samme duft som hunnerne gør. Derved er hannens triste skæbne beseglet, den sidder fast og kan ikke befrugte en hun. Hunnerne lægger ubefrugtede æg og vi slipper for de ødelæggende larver.

Før jeg begyndte at benytte dette utrolige produkt blev op til halvdelen af frugterne ødelagt af larveangreb, og da der ikke findes andre midler til bekæmpelse er jeg meget taknemlig for dette vidundermiddel.

Anvendelse er meget enkelt at udføre. Viklerfælderne kan købes i de fleste havecentre, frøforretninger eller på nettet og i brugsvejledningen kan man læse at fælden hænges op 150cm over jorden på sydsiden af træet når blomstringen begynder. Efter nogle ugers tid skiftes fælden eller i det mindste duftkapslen.

Helge Petersen

Plade med duftkapsel (de røde i midten) og blommeviklerhanner.

Plade med duftkapsel (de røde i midten) og æbleviklerhanner.

Jordens beskaffenhed og vanding

Let jord, dvs. jord, der indeholder meget sand og grus, kan ikke fastholde nær så meget af vinterens fugtighed som en svær jord med mange lerpartikler. Det er jordens vandindhold, der er afgørende for, hvor meget varme der skal til for at hæve temperaturen i jorden. Fugtig jord opvarmes langsommere end tør jord. Er jorden en meget svær lerjord, hjælper det at tilføje et 5-10 cm tykt lag skarpt grus eller sand én gang for alle. Jorden bliver mindre vandholdig i overfladen og dermed varmere i forårstiden. Samtidig bliver den lettere at arbejde i. Hen på sommeren, hvor jordens temperatur ikke er så stort et problem, kan rødderne gå dybere for at hente vand. I en ny haveforening kan man jordforbedre hele haven på en gang. Ellers er det især køkkenhaven, der har godt af jordforbedring, men også for græsplænen kan det være en fordel. I etablerede bede kan grus/sand lægges på og blandes i jorden ved hjælp af en kultivator.

Det er gavnligt at vande haven i en tør periode, men ikke før jordtemperaturen er høj. Vanding sænker jordens temperatur. Det er især det nyspirede og nyplantede, der kan have brug for vand. Etablerede planter skal nok klare sig. Hvis der er behov for vanding skal det gøres grundigt. Jorden skal altid løsnes i jordoverfladen efter vanding, så fordampningen fra jordoverfladen mindskes og der spares på vandet. Man kan "vande med hakken" ved at løsne jorden. Det er først hen i juni, der kan vandes uden at jordtemperaturen bliver for lav.

Dækning med plastfolie er med til at hæve jordtemperaturen. Solen varmer jorden op og plasten forhindrer en del af varmen i at forsvinde i nattetimerne og på kolde dage. Maj måned kan have flere kolde nætter, med let nattefrost.

Jann Poulsen

Familietræ

Denne plante består af 3 prydeblær (paradisæbler); *Malus sargentii*, hvor på *Malus* 'Tira' med de hvide blomster er podet, på denne er *Malus* 'Bibi' med de røde blomster så podet. Yderligere er der påsat frø af mistelten (*Viscum album*). Podning kan være en hyggelig fritidssyssel, som kan give en anderledes haveoplevelse. Jann Poulsen

Hvidbroget vedbend

En frodig klatreplante, der kan bruges både som bunddække og som klatreplante. På billedet er det en 1,80 cm høj, nedsavet træstamme, som er overvokset. Planten er med til at give farve og højde i haven hele året. Om foråret kan planten klippes kraftigt tilbage, ofte vil der være lidt vinterskade. Vedbend er det anbefalede danske navn, men den kaldes ofte efeu. Det botaniske navn er *Hedera helix* 'Variegata'. Jann Poulsen

Fothergilla, "troidel", "Flaskerenserbusk"

En god, mindre busk på ca. 1,50 meter. Busken udvikler sig meget bredt, da den har rodslående stammeforgreninger. Bladene 5-10 cm,

lidt elleagtige, grønne og får smukke høstfarver.

Blomsten er hvid med honningduft, blomstrer over en længere periode i maj. Jorden skal være humusrig for at opnå fuld frodighed. Troidel's botaniske navn er *Fothergilla major*.

Jann Poulsen

KRYBENDE LÆBELØS

Denne stau­de er en lav roset­plante med oprette, aks­lignende blomster­stande. De nye blade fremkommer tidligt forår. Blomsterne kommer nogen­lunde sam­tidig med bladene. Plan­ten er ganske lav, bladene danner tætte rosetter i 15-20 cm højde. Farven på bladene er rødbrun. Blomsterne er blå og virker meget dyb­blå over det rødbrune løv. Efter blomstringen dannes nye korte udløbere. Klarer sig i såvel sol som skygge. I tørre peri­oder kan fremkomme meldug på bladene, så skal der vandes. Krybende læbeløs' botaniske navn er *Ajuga reptans* 'Atropurpurea'.

Jann Poulsen

Billedbog om insekter

Insekter i Danmark er mest en billedbog med springhaler, døgnfluer, kakerlakker, guldsmede, næbmunde, sommerfugle, lus og biller. Der er omtalt mere end 1.200 kriblende, krablende arter og det er dermed en af de mest omfattende bøger om insekter på dansk. De korte beskrivende tekster ledsages af detaljerede tegninger af Jakob Sunesen med assistance af Birgitte Rubæk og Bente Vita Pedersen. Bogen er især tænkt som feltbog. Den indeholder enkle guider og bestemmelsesnøgler til studiet af småkravl og omfatter korte registreringer af hver enkelt arts danske og latinske navn, størrelse, levested, hyppighed og særlige egenskaber. En god og gennearbejdet guide, lige til at have i baglommen på turen ud i naturen.

Hans Preisler

■ INSEKTER I DANMARK

Morten D.D. Hansen og Ole Jørgensen

Gyldendal

358 sider for 349,95 kr. vejledende

I vaser og skåle

Vi kender de store monumentale bøger om haver og blomster fra Claus Dalby. Her er der tale om en lille, handy sag med inspiration til vaser og skåle, med fin tekst og flotte farvefotos i et handy format. Med mere end 45 inspirerende forslag. God fornøjelse.

Hans Preisler

■ BLOMSTER I VASER OG SKÅLE

Claus Dalby,
Klematis

72 sider for 100 kr. vejledende

Bog for de yngste dyrevenner

Emil finder et pindsvin i haven. Det er kun en unge og kan den klare det? En sød lille bog til de yngste, der endnu ikke er på tablet.

Hans Preisler

■ SNØFTE I KNIBE

Karsten S. Mogensen,
Forlaget Elysion

28 sider for 60 kr. vejledende

Flora Danica

Flora Danica er et pragtværk, igangsat og fortsat af 6 konger i Danmark i årene 1761-1883. Målet var at få beskrevet alle planter i Danmark, som dengang også omfattede Norge, Island og Slesvig-Holsten. Det blev et pragtværk i Danmark med over 3240 tavler! Det var før fotografiet og IT, så alle planter skulle indsamles og håndmales af tidens kunstnere, hvorefter de blev overført til kobbertavler, som blev trykt i sort-hvid, og derefter blev hvert eksemplar håndkoloreret. Det var dyrt! Senere blev spisestellet Flora Danica fremstillet. Det har været svært at vælge de plancher, der skulle med, men historien er vigtig. Udgivelsen har kun kunnet lade sig gøre i et samarbejde med Statens Naturhistoriske Museum og med støtte fra flere fonde. Et gedigent sofastykke.

Hans Preisler

■ FLORA DANICA

Henning Knudsen
Lindhardt og Ringhof

600 sider for 500 kr. vejledende

PLANTER I FLISEFUGERNE

Lad lavtvoksende hårdføre planter og mos fylde fugerne ud mellem fliserne og få en smukkere og mindre vedligeholdelseskrevende belægning.

Uanset om der er en ukrudtsdug under en belægning eller ej, så vil ukrudtsfrøene komme oppefra som sendt fra himlen for at minde os om, at selv den mindste sprække er en åben invitation til at etablere sig. Derfor er det meget vedligeholdelseskrevende at pleje en belægning, hvis man ønsker, at den skal være helt fri for ukrudt. I stedet kan man luge selektivt og udvælge nogle planter, der skal blive i fugerne. Med tiden vil der dannes et smukt, sammenhængende vækstlag, der kræver mindre lugning.

BELÆGNINGENS FORMÅL

Ikke alle belægninger egner sig til fugeplanter. I indkørsler og lignende steder, der skal tolerere en høj belastning, ligger stenene tæt for at øge bæreevnen. Hvis planter med kraftigt rodnet (eksempelvis græsser og mælkebøtte) alligevel finder

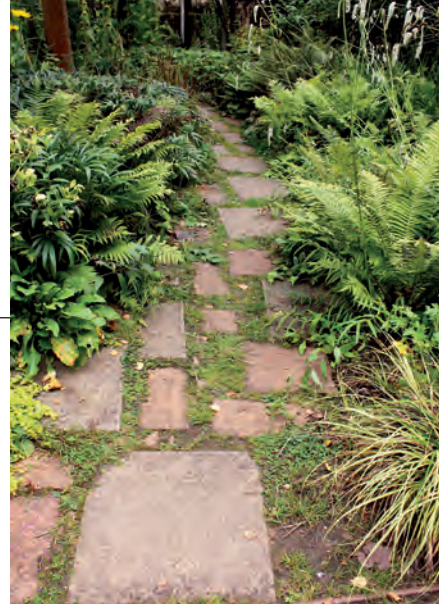
vej, kan de ødelægge belægningen, da rødderne vil forårsage øget vandgennemtrængelighed, der med tiden kan få fliserne til at ligge skævt og mindske bæreevnen. Vil man have et grønt element i sin indkørsel, kan man lave en grøn rabat mellem to rækker fliser eller bruge græsarmeringssten.

FUGEBREDDE

Fugen mellem fliserne skal have en vis bredde, for at der kan etableres fugeplanter. Det er derfor mest aktuelt at benytte fugeplanter på terrasser og gangarealer med irregulære fliser som chaussesten, brosten, brudfliser og piksten, hvor der naturligt vil være afstande på op til 20 mm mellem stenene. I belægninger med betonfliser, der ligger helt tæt, er det vanskeligt at etablere anden vækst end mos.

ETablering af fugeplanter

Inden man planter eller sår sine fugeplanter, skal man sikre sig, at fugen ligger lidt under flisens niveau, så planten har lidt plads at dukke sig i, når der færdes på belægningen. Er der tale om en ny belægning, eller trænger der til at blive fyldt efter i fugerne, før man plan-

I en skovpræget have ville det se unaturligt ud, hvis fugerne var helt rene. Denne sti er fra Ryton Gardens i England, hvor fugerne har fået lov til at gro til med planter, der er kommet af sig selv.

ter, kan man bruge sand eller stenmel. Fylder man fugen op med god plantemuld, vil planterne få det for godt og blive mere frodige end ønsket. Der skal nok komme lidt jord i fugerne helt af sig selv fra fodsåler og med vind og regn, og fugeplanter er netop beregnet til at vokse under næringsfattige forhold. Det bedste tidspunkt for etablering af fugeplanter er tidligt forår eller sidst i august/ starten af september. Vil man så frø af fugeplanter, er det bedst i foråret. Fliserne holder til en vis grad på fugtigheden, men der skal alligevel vandes i etableringsfasen.

VEDLIGEHOLD

Belægninger med fugeplanter skal håndluges, og det slipper man aldrig helt for,

Romersk kamille mellem trædesten er meget robust over for færdsel.

Sylfirling fylder fugerne mellem chaussesten og betonfliser.

På en gammel gårdsplads med piksten vokser trædepude, almindelig tusindfryd og sylfirling i skøn forening.

især ikke hvis man ønsker, at fugerne skal have et bestemt udtryk, hvor ikke bare én art er dominerende. Har man valgt græs som fugeplante, kan man holde det nede med en græstrimmer, hvis ikke sliddet fra færdsel er stort nok. Er fugerne brede, over 20 mm, skal man regne med, at græstørvne i fugerne vil hæve sig med tiden. Det skyldes, at græsset opsamler jordpartikler, og regnormene transporterer organisk materiale, der får jorden til at hæve sig. Den hævede græstørv kan slås af med en spade, og der kan sås nyt græs.

VALG AF FUGEPLANTER

Er det steder med meget færdsel og dermed meget slitage, må man vælge de mest sejlivede planter. Der skal også tages højde for, om der er sol eller skygge, og om det er nogle bestemte farver eller et bestemt udtryk, man søger.

Der findes endnu ikke en afdeling i plantecentrene med fugeplanter, men planter til stenbed vil ofte kunne trives i fuger. Det er bare ikke dem alle, der tåler slid. Nogle steder sælges deciderede trædeplanter, som også vil kunne anvendes.

På en terrasse i et fugtigt miljø har mosset forseglet fugerne, så andet ukrudt har svært ved at etablere sig.

VELEGNED E FUGEPLANTER:

ALMINDELIG TUSINDFRYD, *Bellis perennis*: Er meget hårdfør og sår sig selv villigt. Den er mest anvendelig i en meget åben belægning, da den har et aggressivt rod-system, der kan være med til at gøre en tæt belægning skæv.

BIDENDE STENURT, *Sedum acre*: Kan vokse i rent sand men er ikke robust over for færdsel.

BLÅGRØN TORNNØD, *Acaena buchananii*: Har en lav krybende vækst men tåler ikke meget færdsel.

BRUNELLE, *Prunella*: Krybende og tæt, pudedannende vækst og er robust over for færdsel.

SIBERISK DRABA, *Draba sibirica*: Der findes både ét- og flerårige arter af *Draba*, der har tilpasset sig ekstreme forhold i klippesprækker.

HUSLØG, *Sempervivum*: En staude, der danner kompakte tuer af små rosetter med sukkulente blade, der ikke er velegnede til færdsel.

LÆGEÆRENPRIS, *Veronica officinalis* 'Allgrün': En krybende staude, der ikke tåler færdsel. Andre lavtvoksende arter af ærenpris vil også kunne bruges (eksempelvis *Veronica repens*).

MARKARVE/SANDVÅNER, *Arenaria*: En stor familie af stauder, hvoraf flere arter kan anvendes, da de ofte er lavtvoksende, krybende og robuste over for færdsel.

MOSSER: Der findes flere hundrede forskellige arter af bladmosser i Danmark, og ofte kommer de helt af sig selv i flise-fugerne. Mosser har ingen rødder. Derfor vokser de normalt under fugtige forhold. Der skal luges grundigt for andet ukrudt, da mos let udkonkurreres af græs og

andre planter. Når mos først er veletableret, kan fugen blive helt tæt og svært tilgængelig for ukrudt. Mos er meget slidstærkt over for færdsel.

PLÆNEGRÆS: Der fås flere arter og sorter til stort set alle forhold, og græs vil ofte etablere sig selv, helt uden man behøver at gøre noget. Græs er meget slidstærkt, men rødderne har en aggressiv vækst, der med tiden kan skade belægningen. Så vil man have græs mellem fliserne, skal det være i en belægning med brede fuger, der ikke kræver høj bæreevne.

ROMERSK KAMILLE/PLÆNEKAMILLE, *Chamaemelum nobile* var. *treneague*: Flerårig tæppedannende kamille, der er robust over for færdsel.

SYLFIRLING/SYLBLADET FIRLING, *Sagina subulata*: En staude, der breder sig meget flittigt og især er velegnet til de helt smalle fuger. Den er pudedannende og mosagtig i væksten og robust over for færdsel.

TIMIAN, *Thymus*: Flere krybende arter og sorter af timian er velegnede som fugeplanter, men de tåler ikke voldsom meget færdsel og ikke alle overvintrer lige godt – især ikke hvis jorden er fugtig om vinteren.

TRÆDEPUDE, *Leptinella*: Forhandles ofte under navnet trædebegne. Der findes flere arter af flerårige trædepuder med blade i forskellige nuancer. Fælles for dem alle er, at de har en meget lav, tæppedannende vækst, der er særdeles robust over for færdsel.

TÆPPEPILEURT, *Bistorta affinis*: Flere lave arter af pileurt kan anvendes, men de er ikke robuste over for færdsel.

◀ *Rosenskovmærke har små fine blade og skygger dermed ikke så godt for ukrudtet, men til gengæld er blomstringen helt fantastisk og varer ofte helt fra maj til september. På trods af det sarte udseende er planten robust og ofte vintergrøn. Trives i en forholdsvis tør og vel-drænet jord i sol eller halvskygge.*

Af Frank Kirkegaard, havearkitekt

Blomstrende tæpper

Bunddækkende og blomstrende stauder er genvejen til verdens nemmeste blomsterbed. Et tæt bunddække skaber frodighed og hindrer samtidig ukrudtet i at spire.

Bunddækkeplanter bliver ofte afskrevet som en praktisk og lidt kedelig løsning, der primært skal forhindre ukrudt i at spire. Der findes dog en hel del blomstrende stauder, der er gode til at brede sig og skygge på jorden, så ukrudtet ikke kan spire frem. Når du planter disse bunddækkende stauder, får du nemme

og frodige bede. Et velanlagt staudebod, der er plantet i ukrudtsfri jord og står tæt fra begyndelsen, passer næsten sig selv. Det gælder især, hvis du vælger stauder med kraftige blade, der dækker jorden godt.

SKAB RO OG SAMMENHÆNG I HAVEN

Et frodigt bunddække skaber ensartede, rolige flader, der giver harmoni i haven. Allerede dét er en god ting. Hvis du lige vil sætte prikken over i'et, så kik efter nogle af de bunddækkende planter, der samtidig har en smuk blomstring eller et spændende løv.

Det er vigtigt, at planterne trives godt, hvis de skal kunne konkurrere med ukrudtet. Til den frodige jord i halvskyggen kan du vælge skumblostm, kærmindesøster og lungeurt, mens du i fuld sol skal kikke efter løvefod, klokkeblomster, snepude og perlekurv. Til det helt tørre bed er timian, blåpude og kattefod et sikkert valg, de er dog bedst til mindre arealer, men ellers prøv katteurt og laven-del. De bruges normalt som kantplanter, men kan også dække større arealer.

Grupper af almindelige stauder kan også anvendes som bunddækkeplanter, bare de plantes tæt nok. Det kræver dog lidt mere vedligeholdelse, da nogle stauder breder sig mere end andre og nogle efterhånden bliver døde i midten, så de skal graves op og deles og fornyes. Det

vigtigste er, at bedet forbliver tæt uden bar jord, så ukrudtet ikke får en chance for at spire imellem planterne.

STORKENÆB ER STJERNEN

En af de allerbedste stauder til at skabe en blomstrende bund er storkenæb. Der findes utroligt mange forskellige, men vælg nogle i mellemstørrelsen, der er kraftige uden at være helt uregerlige og høje. En god lav sort, der samtidig dækker godt er tæppestorkenæb, *Geranium* 'Biokovo', der bliver ca. 25 cm høj og får hvide til sartrosa blomster i juni-juli. Noget kraftigere og grovere er storrodet storkenæb, *Geranium macrorrhizum*, der får rosa blomster sidst i maj og blomstrer til hen i juli. Den er meget hårdfør og skygetålende. Den kan nærmest vokse alle steder og dækker helt utroligt godt af mod ukrudt. *Geranium* 'Rozanne' er højere og mere løs i væksten, men til gengæld blomstrer den med fine lyseblå blomster helt fra juni til frosten sætter ind.

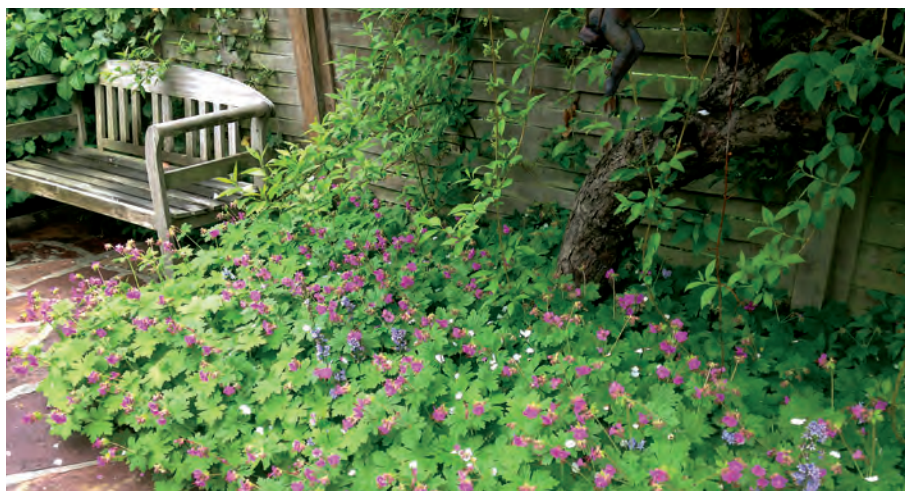
SUPPLER MED FORÅRSLØG

Hvis du vil tilføje en ekstra dimension til bedet, kan du lægge forårsløg mellem bundplanterne. På den måde får du flere blomster i det samme bed. Løg og stauder er en god kombination, da løgenes blade ofte bliver kedelige at se på efter afblomstringen. Det er ofte på det

DEL OG HERSK

Mange bunddækkende stauder breder sig hurtigt, så længe der er plads omkring dem til at brede sig på. Det betyder også at de kan graves op og deles i mange små planter. Så har du blot nogle få bunddække planter i haven, kan du hurtigt formere dem og på den måde hurtigt få et helt bed dækket med ny planter. Har du ikke selv planterne kan du måske finde dem hos naboen eller hos venner og bekendte.

Storrodet storkenæb, *Geranium macrorrhizum*, er en af de mest hårdføre stauder, der kan vokse i både sol og skygge. Den beholder ofte bladene vinteren over, og er dermed rigtig god til at skygge ukrudtet væk. ▼

tidspunkt, hvor stauderne begynder at skyde frem, og dermed blive de visne blade skjult under stauderne. Det eneste problem kan være, hvis du vil grave nogle af stauderne op for at dele dem. Så er der risiko for, at du kommer til at hakke nogle af løgene over med spaden. Det er dog til at leve med, da f.eks. pinse- og påskeliljer hurtigt formerer sig og hvis du deler stauderne om foråret i stedet for efteråret, så kan du stadig se, hvor løgplanterne står.

VINTERGRØNT MED BLOMSTER

Hvis du kommer i haven hele året, kan du også overveje et bunddække, der er grønt om vinteren. Det er endnu bedre til at holde ukrudtet væk, da det også skygger ukrudtet væk i det tidlige forår. Blandt de bedste stedsegrønne og blom-

strende bunddækkeplanter er guldjordbær og singrøn.

Guldjordbær er helt lav, omkring 10 cm, og får gule blomster i maj. Bladene bliver siddende på planten indtil februar, hvorefter nye blade hurtigt skyder frem. Guldjordbær vokser hurtigt til, men er ikke noget der breder sig ud over andre planter. Liden singrøn kaldes ofte ved sit botaniske navn *Vinca*. Den bliver 15-20 cm høj, har mørkegrønne, blanke blade hele året og får blåviolette eller hvide blomster, der kommer lidt spredt henover sæsonen med hovedblomstring i maj-juni.

EN GOD START

Hvis du skal have et blomstrende bunddække, der fungerer godt og som ikke er særligt arbejdskrævende, gælder det om

◀ *Canadisk hønsebær* er en kompakt-voksende, lav staude der trives fint i kanten af surbundsbedet. Den danner ikke de store tæpper, men mindre, tætte klumper af sprød, grønt frodighed.

SPECIALPLANTER TIL SURBUNDSBEDET

Der er mange lave planter, der trives i surbundsbedet og som kan bruges som bunddække. I fuld sol kan lyngplanterne danne smukke, blomstrende tæpper. Der fås både forårslyng og efterårslyng, der ofte blomster langt hen på vinteren. Andre gode er bjergte (*Gaultheria*) og primula. Endelig kan du bruge nogle af de helt lave rododendron som en slags bunddække mellem de lidt større planter. Sæt dem sammen med natursten, der er gravet halvvejs ned i jorden for at skabe en flot effekt.

at komme godt fra start. Allervigtigst er, at der ikke er flerårigt ukrudt som kvikgræs og skvalderkål i bedet. I så fald vil det være nødvendigt at fjerne alle planter og luge bedet meget grundigt eller lægge det brak et år eller to. Det kan gøres ved at lægge sort plastik eller aviser over jorden og for syns skyld dække det over med barkflis. Når den flerårige ukrudt er fjernet, skal du plante tæt med 6-9 planter pr. m², så de hurtigt fylder bedet ud og lukker af for frøukrudt. Der er en del vedligeholdelse det første år. Der skal luges minimum hver 14. dag, for her at det vigtigt ikke at lade ukrudtet få fodfæste; men indsatsen betaler sig, for herefter passer bedet nærmest sig selv, hvis det blot lige bliver gået igennem for ukrudt om foråret og et par gange i løbet af sæsonen.

Storkenæb 'Rozanne' er frodig og blomsterig med en fin blomstring fra juni og helt til oktober.

Løvefod er en klassisk staude, der også kan bruges som bunddække. Den spreder sig ikke voldsomt, men dækker jorden utroligt godt.

Timian er svaret, hvis du mangler planter til stenbedet, under tagudhænget mod syd eller andre steder med tør jord og fuld sol.

Så det spirer og gror

Af Eigil Bisgaard Jensen, hortonom

Vi er nu nået så langt hen på foråret, at grøntsager med moderat temperaturkrav er kommet i jorden.

De tidligste grøntsager som spiseløg og spinat kan sås allerede når temperaturen er omkring 5 grader. Det er især vigtigt at løgene kommer i jorden så tidligt som muligt, da den største tilvækst sker frem til Sankthans. Marværter kan også sås tidligt, mens man bør vente med at så skalærter til temperaturen er oppe omkring 10 grader. Tilsvarende gælder også andre grøntsager. Sås tidligt er frøene længe om at spire og angribes let af sygdomme, så det kan være fornuftigt at investere i et jordtermometer – især hvis man husker, at det er jordens temperatur man skal måle og ikke luftens.

TEMPERATUREN AFGØRENDE

Det er ikke tidspunktet på året, der er bestemmende for hvornår man kan komme i jorden men temperaturen og jordens struktur. Jorden skal falde let for riven. Er man for tidligt ude, vil der blive dannet store knolde med risiko for udtørring af jorden.

Mange grøntsager kan spire ved 5 grader men det går betydeligt hurtigere ved ca. 10 grader. Der er ikke nødvendigvis vundet noget ved at være tidligt ude.

Er man lidt utålmodig, kan man tøjle rastløsheden ved at så inden døre enten i en vindueskarm eller et væksthuis. Men man skal være opmærksom på, at planterne er afhængige af både lys og temperatur der skal afpasses efter hinanden.

Tiltrækkes planterne i et væksthuis er lysforholdene optimale, men der er risiko for frostskafer.

Både kålplanter og porrer kan formeres på denne måde. Selleri skal sås allerede i februar – marts ved 20 grader, så her er man henvist til at købe planterne hos plantehandleren.

VARMEKRÆVENDE

En tredje gruppe af grøntsager er de varmekrævende, der skal have 15 grader før man kan forvente, at det meste frø spirer. Det ælder agurk, majs, bønne og fennikel. De kan som nævnt ovenfor sås inden døre. Men man kan også så dem under solfanger eller under fladdækket plastfolie eller fibernet.

For år tilbage gennemførte Statens Forsøgsvirksomhed og Fællesudvalget for dyrkning af Køkkenurter forsøg med sorter og stammer af køkkenurter. På baggrund af forsøgsresultaterne kunne man se hvilke der var mest dyrkningsværdige. Den mulighed findes ikke længere. Man er nu henvist til en beskrivelse af sorten på posernes bagside. Man skal blandt andet være opmærksom på,

om sorten er særlig egnet til dyrkning på bestemte tider af året. Der kan også være tale om, at sorten er modstandsdygtig mod bestemte sygdomme.

PÅ AFSTAND

Nogle grøntsager har så fint frø, at det er vanskeligt at så dem tyndt. Når det gælder gulerod, kan man være heldig at finde en sort, der er sået på frøbånd. Det vil sige, at frøfirmaet har lagt frøene med passende afstand mellem to lag papir. Båndet gennemfugtes, lægges i bunden af sårillen og dækkes med jord som ved almindelig såning. Skal metoden lykkes, er det nødvendigt, at man sørger for jævn fugtighed til småplanterne bryder jordskorpen.

Der findes også pillerede grøntsagsfrø. Det vil sige, at frøene er omgivet af en organisk masse, så de bliver lettere at så på afstand. En metode, som er umiddelbar anvendelig, er at blande frøene med tørt sand. Anvendes fugtig sand eller lader man frøene ligge i vand til næste dag vil man kunne fremme spiringen. Men inden frøene fordeles i sårillen skal de tørres. Og det er ikke helt nemt.

Frøene sås tyndt, så frøplanterne har plads til at udvikle sig.

Hvordan bliver den nye havesæson?

Vi kan kun glæde os til en forhåbentlig ny super havesæson.

Alle husker sikkert med glæde 2014's fantastiske forår og sommer.

Vejret om foråret kan være meget varieret og jeg tænker altid på min farmor som var en meget inkarneret havedyrker og som lærte mig det gamle ordspil: "*Fru April er ikke til at stole på – hver dag tager hun en ny kjole på*". Tydeligere kan aprilvejret og foråret i Danmark som sådan vel ikke beskrives. Maj og juni er heldigvis ofte mere stabile.

EVIGHEDSBLOMSTER

Jeg kan ikke helt lyve mig fra min fortid som slotsgartner. Om foråret dyrkede vi i de forskellige gartnerier en del evighedsblomster som blev anvendt til dekorationer. Jeg har fortsat denne tradition og dyrker stadig en hel del evighedsblomster som jeg anvender enten som tørrede eller som helt friske. Denne plantegruppe er også kendt under navnene *eterneller* eller *immorteller*. Begge navne har fransk oprindelse og betyder henholdsvis evighed og udødelighed. Tidligere i den Victorianske haveperiode blev der både i private og større haver dyrket mange evighedsblomster. Denne tradition er fortsat mange steder; ikke mindst fordi planterne er lette at dyrke og der findes mange dejlige, smukke arter som f.eks. evighedsblomst *Helichrysum*, hindebæger *Limonium* og jomfru i det grønne *Nigella damascena*, for blot at nævne nogle af de smukkeste og bedste arter. De kan sås direkte på friland i maj – juni. Hvis de sås i denne periode kan du stadigt nå at få smukke blomstrende eksemplarer i juli/august. Du kan anvende dem direkte i dekorationer og buketter hvis du skærer dem af. Eller også kan du efter afskæring hænge dem til tørring til senere brug. Hæng dem på et tørt, køligt og vel ventileret sted med hovederne nedad. Hvis du skærer blomster til tørring, så skær altid blomsterne om morgenen. På dette tidspunkt er de mest saftspændte og du opnår de bedste resultater når du hænger planterne til tørre. Efter 3-4 uger har du smukke, tørrede planter som hele vinteren kan anvendes til de smukkeste tørrede dekorationer og blomsterarrangementer. Hvis du vil undgå meget støv på dekorationerne, kan du gøre som folk tidligere gjorde, de placerede dekoratio-

Hindebæger er en fantastisk evighedsblomst. Den findes i mange forskellige farver. Den er lige anvendelig enten som frisk -og som tørret eksemplar.

nerne under en glasklokke. Så var der ingen adgang for støv.

SÅNING AF EVIGHEDSBLOMSTER

Du kan så evighedsblomster i potter eller direkte på voksestedet i blomsterhaven. Hvis du sår direkte i bedet, er afstanden mellem frøene 5-10 cm. Når de nye planter er i god vækst og er ca. 10 cm, kan du evt. knibe dem. Ved knibning opnås en god forgrening. I hele vækstperioden vandes der med gødningsvand ved hver vanding. Du kan også lægge lidt godt omsat kompost imellem de nysåede planter. Hvis du gør det, kan du spare lidt på gødningsvandet.

BØNNER

er nemme at dyrke

Af Jann Poulsen, havekribent

Maj er måneden hvor bønner kan sås.

Bønner skal i jorden omkring grundlovsdag, når der er høj jordtemperatur. Der findes mange forskellige typer af bønner, som kan give frodighed i enhver køkkenhave.

JORDBUND OG GØDNING

Det er afgørende med en lun plads og at jorden er næringsrig og porøs. Bønne er udstyret med kvælstofsamlede bakterieknolde på rødderne. Bakterierne samler kvælstof direkte fra luften og gør bønnerne delvis uafhængige af gødskning med kvælstof (N). Planternes rodnet er svagt og ligger overligt og det kræver rigeligt med luft i jorden. Ved nedgravning af kompost evt. staldgødning om efteråret sikres der på svære jorder mere luft (ilt) i jorden.

FRA SÅNING TIL HØST

Jordtemperaturen skal være over 10-12 °C for at undgå problemer med spiringen. Bønner er klar til høst i løbet af 70 til 90 dage. Sådybden 4-5 cm.

BUSKBØNNER OG STANGBØNNER

Buskbønner er lave, buskede planter. De sås i rækker med 30-40 cm afstand og frøene lægges med 10 cm afstand. Frøene spirer hurtigt. Sløje planter fjernes med

det samme så en evt. sygdom ikke breder sig til resten af bedet. Huller i rækken kan eftersås.

Stangbønner kræver noget at kravle opad. Der kan vælges stokke på 2 meter. Fire stokke kan stikkes ned i jorden med 70-80 cm afstand, stilles skråt og bindes sammen for oven. En anden mulighed er at sætte stokke parvis med 50-70 cm afstand, de bindes sammen i toppen. Et nyt par stokke anbringes med 2 meters afstand og der placeres en overligger i krydsene og bindes sammen. Der kan bruges rafter, som kan gemmes fra år til år. Der lægges 3-5 frø rundt om hver stok, gerne i en rille der er vandet. Det kan være nødvendigt med en tilbinding i starten, men snart overtager planterne arbejdet med at sno sig om stokkene. Stativer til stangbønner er med til at give køkkenhaven højde, dybde og spændende rum.

Pralbønner har store, spiselige bælge. De har smukke blomster og er frodige og dekorative på stolper eller espalier.

DEN VIDERE PASNING

På grund af det overlige rodnet er det bedst at håndluge. Bønner er ikke særligt krævende med hensyn til vand når først de er godt spiret og kommet i groning. Kun i meget tørre perioder kan vanding blive aktuel. Stangbønner er meget mere

udsat for vindslid end lave bønner, derfor er kravet til gode læforhold væsentligt større.

HØSTEN BEGYNDER

Små bælge er mest lækre, men bælge der får lov at tørre kan gemmes til såning næste forår.

Høstperioden for lave bønner er relativt kort da bønnerne modner over en kort periode. Stangbønner har længere sæson og giver et større udbytte pr. arealend end buskbønner

UDVALGET ER STORT

Buskbønne er lave og skal ikke bindes op.

Grønne bønner spises hele, i modsætning til tørrede bønner, hvor det kun er frøene der spises.

Haricots verts er fine, tynde bønner med runde bælge.

Valsk bønne (Hestebønne) er en anden slægt, der ikke dyrkes for bælgenes skyld men for de store, saftige bønnefrø inden i bælgene.

Kryb-/voks bønne er det samme som buskbønne, høstes inden de er helt udvoksede.

Perlebønne har tynde, runde bælge, der høstes små.

Pralbønne bærer tofarvede blomster og har meget lange bælge, nemt op til 30 cm. Bruges mest som prydblade, men kan udmærket spises. Kan snittes ud i mindre stykker inden tilberedning.

Snitbønne har brede bælge, der snittes ud i mindre stykker før de tilberedes.

Soyabønne er en slægt der er usædvanlig ved at bladene føder bønnerne, så ved høst står planterne ofte med brune stilke og en mængde bønner hængende i september. Bønnerne tåler regn, så de skal blot plukkes inden de skal bruges og inden frost. Kan plukkes, bælgens tørres og opbevares i lufttæt kasse.

Stangbønne gror sommeren igennem, og sætter hele tiden nye bælge.

Kolonihavebøf

● Af Jørgen Bech-Andersen, plantepatolog

Mine forældres sommerhus lå langt væk. I stuen var der en brændeovn og en petroleums-lampe, samt en lem i gulvet til en kælder på én kvadratmeter.

Der stod i servitutterne, at kælderen ikke måtte anvendes til overnatning. Jeg husker også, at natmanden kom hver onsdag nat og skramlede med spande.

KOLONIHAVEBØF

I køkkenet stod der en gammel primus. Det var ikke de store kokkepræ-

stationer, der skabtes dér. Og dog. Jeg kan den dag i dag finde på at lave kolonihavebøf. Det kræver en pande, en primus eller lignende samt en oste-skærer. Hakkebøffen er der ikke noget specielt ved, ej heller løgene, der skæres på normal vis, ligeledes tomaterne, der skæres i både, men de uskrællede kartofler skæres i helt tynde skiver på en osteskærer, ligeledes agurken. Det hele steges i smør på samme tid og hele retten er færdig på et kvarter. Det smager himmelsk evt. med lidt hvidløggsmør, samt salt og peber efter behag. Pas dog på, man kan let skære sig i tommelfingeren på osteskæreren.

Det færdige resultat på panden.

Gammeldags osteskærer.

KRYDSORD

Hvad hedder Københavns ældste haveforening?											
2 2015	KEDE- LIGT	JAP. FOR- FATTER	OMRÅDE	REPTIL	TONE	DYR	LYSTRE	SMALL	FØL- SOMME	TRÆER	ANO- NYM
FJERN- SYNET						5					
MØBEL		9			SPIDS GRINE			MAD- DING DES- SERT	6		
EN		TOSSET TALORD		2		REMSE TONE					
?	1									RØNNE	
HOT		7	GRAM TV- MAND		VIA 551		8	TRÆ KILDE			
SPA- NIEN		HAVE- DEL SPISTE				LEVER UDBRUD		10	FORD- MODEL FRED		
CYKEL- UDSTYR				DÆK- NING			FARVE				3
TØNDE		4						GLOSER			

Hvis du løser krydsordet, finder ordet med spørgsmålstegnet og sender løsningen til Kolonihaveforbundet, enten på postadressen Frederikssundsvej 304 A, 2700 Brønshøj, eller på mailadressen info@kolonihave.dk, deltager du i lodtrækningen om tre præmier, der i år udloddes af Fausol. Løsningsordet skal være Kolonihaveforbundet i hænde senest den 12.5.2015.

Præmierne i Havebladet nr. 2.2015 er:

Tre vindere der har indsendt det rigtige ord fra Krydsord modtager hver

- 1 fl. Hornum Tomatgødning, 1 l
- 1 fl. Hornum Chiliegødning, 350 ml
- 1 pose tomatfrø af sorterne 'Sweet Million' F1, 'Totem' F1, 'Shady Lady' F1
- 1 pose chilifrø af sorterne 'Cherry Bomb', 'Numex Twilight', 'Scotch Bonnet Jamaican Red'

Løsningen i Havebladet nr. 1.2015 er:

"dræbersnegl".

Vinderne

1. Synnøve Berthelsen, Odense C (Orkidégødning)
2. Jan Freddy Knudsen, Horsens (Hornum næring)
3. Benno Madsen, København S (Chiliegødning)

Alle 3 vindere får snarest deres præmie tilsendt.

HJÆLP! – hvad gør vi?

Så er havesæsonen godt i gang. Deraf følger at de traditionelle skadegørere og sygdomme også skal tages i betragtning.

Få skadegørere er lettere genkendelige end aspargesbillen, og få er så irriterende som kålfluens larver og så skæmmende som kartoffelskurven.

LILLE KÅLFLUE

- **Iagttagelse:** Alle kåltyper og grøntsager der er beslægtet med kål såsom kålrabi, majroe og radise kan angribes. Angrebne planter vokser langsommere og kan på solrige dage sygne hen. Kimplanter af kål er særligt udsatte, især lige efter udplantning. Beslægtede pryddplanter som *Alyssum*, gyldenlak og levkøj kan også blive angrebet.

- **Årsag:** Larverne fra en flue *Delia radicum*. De hvide, lemmeløse, op til 9 mm lange larver æder af de fine trævlerødder indtil kun en rådnende stab sidder tilbage. Larverne borer sig også ind i knoldene på kålrabi, majroe og radise. Der er to til tre generationer, som gør skade fra midt på foråret og hen til først på efteråret. Larverne udklækkes af æg som lægges i jorden.

- **Hvad kan der gøres:** Det er kim- og udplantningsplanter der skal beskyttes. Det kan gøres ved at plante kålene

dybt og hyppet dem ved udplantning samt nogle gange senere for at undgå kålfluens æglægningsperiode. Brug aldrig husdyrgødning om foråret, da fluen kan komme herfra.

ASPARGESBILLE

- **Iagttagelse:** Bladene forsvinder, de voksne aspargesbiller, samt deres larver æder bladene og hovedet på planterne. Når der ædes af hovederne tørrer de ud og bliver gulligbrune over stedet hvor de er gnavet, hele vejen rundt.

- **Årsag:** Det er en bladbille *Crioceris asparagi*, såvel larver som voksne. Voksne biller er røde med sorte dækvinger med 6 gule pletter, 6-8 mm lange. De kommer frem af jorden sidst på foråret, samtidig med høsten af asparges. De lægger æg på stængler og blade. Larverne er grålig-sort, tykke bagtil og de kan blive op til 10 mm lange. Har tre benpar nær forenden. Der forekommer to generationer, en sidst på foråret og en først på efteråret.

- **Hvad kan der gøres:** Hold øje med tegn på angreb fra det sene forår og fremover. Håndplukning af voksne biller og larver og destruktion af dem er en god bekæmpelsesmulighed. Om efteråret brændes den gamle, visne top fra planterne for at dræbe evt. overvintrende biller.

KARTOFFELSKURV

- **Iagttagelse:** Der ses ujævne partier på overfladen af kartofler. Overhuden brister, så skurvpletterne står med flossede kanter. I nogle tilfælde er skurven overfladisk, i andre fører den til revnedannelser. Kødet under skrællen er uskadt, evt. misfarvet under skurvpletten.

- **Årsag:** På lette, sandede jorde med lavt indhold af organisk materiale ses skaderne ofte efter bakterien *Streptomyces scabies*. Bakterien findes i næsten al jord og ikke mindst hvis der dyrkes kartofler, hvor der tidligere har været græs. I jord der har fået kalk er risikoen større end i en sur jord (kalkfattig).

- **Hvad kan der gøres:** Indarbejd organisk materiale i jorden, fx kompost. Vand regelmæssigt. Tørre jorde giver større risiko for skurv. Giv ikke kalk ved lægning af kartofler. Undgå at dyrke gulerødder, kålroe og rød-bede på jorden året før der skal gro kartofler, da disse kan være værtsplanter for skurv.

– Ejnar vil du række mig marmeladen, hvis det altså er Ejnar...

...DAGENS SMIL

HAVER I SØNDERBORG

Besøg hos borgmesteren og Danfoss Universe

Konsulenternes ekskursion i 2014 fandt sted i Sønderjylland, hvor der også blev fortalt om Sønderborg af borgmester Erik Lauritsen.

Byens rådhus er fra 1933, men der har ligget rådhus på samme sted i over 200 år. Sønderborg har i dag ca. 76.000 indbyggere heraf bor de ca. 30.000 i selve byen. Kommunen er på 496 km² efter sammenlægningen, hvor antallet af byrådsmedlemmer steg fra 21 til 31, heraf 3 fra det tyske mindretal.

• Af Hans Preisler, konsulent i Nordvestsjællandskredsen

STORE PROJEKTER OG STORE UDFORDRINGER

Borgmesteren indledte med at omtale de store projekter, der arbejdes med og de store udfordringer byen har. Om en stor landsspejderlejr i 2017, udbygningen af Alsion, Sønderborgs nye store, samlede viden- og kulturcenter, som samler uddannelse, forskning og kultur. Om havnen, der er store planer om at omdanne til et multikulturelt område med stor kvalitet og tiltrækningskraft. En anden af de helt store begivenheder i år er fejringen af 150 året for stormen på Dybbøl Skanser. Men byen er også presset. Der er de senere år forsvundet mere end 3.000 arbejdspladser hos Syddansk Universitet, nedlæggelser af Kasernen, Sergentskolen

og Sygeplejerskeskolen, ligesom Sygehuset er på vej til Åbenrå. Projektet det gode liv satser på kultur 2017 og der er overvejelser om et nyt rådhus.

DANFOSS UNIVERSE

Turen fortsatte til Danfoss Universe som blev etableret i 2005. Området er på 10 ha som plejes af tre gartnere og to elever. I 2013 fik stedet så navnet Universe og blev omdannet til en selvejende fond. Overgartner Gert Jensen var vores lokale guide og han havde været med fra start og udviklet parken havekunstnerisk. Universe er stedet hvor sjov er en videnskab. Universe er en naturvidenskabelig oplevelsespark, hvor

børn og voksne leger sig til viden om naturvidenskaben. Her kan man tumle sig fra det ene eksperiment og sjove naturfænomen til det andet. Man kan bygge vandrakter, grave med en rigtig gravemaskine, køre tohjulede Segways og løfte en bil. Oplevelsesparken tiltrækker hvert år tusindvis af børnefamilier og skoleelever og leverer hver dag i åbnings sæsonen en oplevelse på højt niveau ved at kombinere sjov og indlæring og pirrer på den måde gæsternes nysgerrighed.

PARKEN

Parken består af flere delparker: Bittens Have, Cumulus-haven, Den kolde zone, Den blå Kube og søen, Børnebyen

og mange flere. Bittens have, der er 102 år gammel, var meget interessant med blomster der repræsenterer de 100 år, centreret om Bittens store konkyllie og mange specielle planter, som lakridstagetes, colaplanten, *Lathyrus* og ikke mindst Bittens roser. Gert Jensen førte os rundt i haven og fortalte engageret om havens tilblivelse og udvikling. Udgangspunktet er, at de eksperimenterende forlystelser har 1. prioritet og det har tit og ofte ændret Gerts planer for udvikling. Men så må man være kreativ og finde andre områder at udvikle på med højt genbrug af materialer m.v. En inspirerende og oplevelsesrig tur.

HVAD GÆLDER DER OM VURDERING?

Alle medlemmer af Kolonihaveforbundet er underlagt Kolonihaveforbundets vurderingsregler, som betyder, at et kolonihavehus ikke kan sælges eller overdrages, uden at huset er blevet vurderet.

Formålet med vurderingsreglerne er at undgå at kolonihavehuse bliver solgt til en pris, som ikke er udtryk for husets aktuelle værdi, men som snarere betales, fordi brugsretten til havelodden er attraktiv.

HVORNÅR SKAL DER VURDERES

Der skal foretages en vurdering ved et hvert salg eller enhver overdragelse af et kolonihavehus. Ved overdragelse forstås overdragelse til ægtefæller eller slægtninge i ret op- eller nedstigende linje, uanset om overdragelse sker, mens sælger er i live eller overdragelsen sker ved dødsfald. Der er også tale om overdragelse, hvis to havelejere bytter haver. Derimod er der ikke tale om en overdragelse, når der optages en ekstra lejer på lejekontrakten eller ved den ene lejers fraflytning/sletning af lejekontrakten, og der skal derfor ikke vurderes i disse tilfælde.

HVEM SKAL VURDERE

Den enkelte haveforening skal vælge et vurderingsudvalg. Vurderingsudvalget vælges som udgangspunkt af generalforsamlingen. Vurderingsudvalget er altså ikke et udvalg under bestyrelsen. En haveforening kan dog også vælge at lade en anden forenings eller kredsens vurderingsudvalg stå for vurderingerne.

HVAD SKAL VURDERES

Den vurdering og værdiansættelse, som skal foretages, skal omfatte haveloddets anlæg og beplantning samt bebyggelse inkl. nagelfast/tilpasset inventar. Herud-

over skal der laves et samlet skøn over løsøre (baseret på en løsoreliste, som sælger skal lave).

Bestyrelsen skal inden vurderingen sikre sig, at have og bebyggelse overholder gældende regler. Gør de ikke det, skal ejeren som udgangspunkt lovliggøre forholdene inden vurdering.

HVORDAN VURDERES DER

Kolonihaveforbundet har udarbejdet et vurderingssystem, som SKAL anvendes ved vurderinger.

Systemet benytter indeksregulerede maksimale priser, som er fastsat af kongressen og som pristalreguleres årligt. Systemet beregner også en årlig nedskrivning.

VURDERINGSPRISEN

Køber og sælger (evt. i samarbejde med bestyrelsen) fastsætter salgsprisen på baggrund af udbud og efterspørgsel i området. Prisen kan dog aldrig overskride den værdiansættelse, som vurderingsudvalget har fastsat.

På en havelod, hvor selve hovedhuset er værdiansat til 0 kr., skal huset rives ned. Formelt skal det dømmes til nedrivning af bestyrelsen, hvilket betyder, at bestyrelsen skal skrive et brev til sælger om, at huset skal rives ned. Hvis et hus er dømt til nedrivning, skal det rives ned for sælgers regning, inden salg/overdragelse.

ANKE AF VURDERINGEN

Ejeren af huset og foreningens bestyrelse kan anke vurderingen til den kreds, som Haveforeningen er en del af (i Københavns Kommune kan en køber også anke vurderingen). Anken kan alene dreje sig om den foretagne værdiansættelse. Anken skal være fremsat til have-

foreningens bestyrelse senest 14 dage efter modtagelse af vurderingen. Ankeinstansens afgørelse er bindende for alle parter.

HVEM HAR ANSVARET FOR VURDERINGENS RIGTIGHED

Vurderingsudvalget har som udgangspunkt ansvaret for den vurdering, der er foretaget.

Vurderingen skal dog foretages på grundlag af det, der er synligt, og som umiddelbart kan konstateres med det blotte øje. Vurderingen af ting, der ikke umiddelbart kan konstateres med det blotte øje eller hvor der er tale om oplysninger, som ikke nødvendigvis er tilgængelige (eksempelvis opførelsesår, fundamentstype, afløb, isolering, konstruktion mv.), må nødvendigvis baseres på sælgers oplysninger og/eller de tilgængelige godkendte tegninger.

I de tilfælde, hvor vurderingen er baseret på sælgers oplysninger, er sælger ansvarlig for rigtigheden af oplysningerne.

Bestyrelsen har ansvaret for lovligheden af have og byggeri.

HVORNÅR GÆLDER VURDERINGSRAPPORTEN

Vurderingsrapportens værdiansættelse er kun gyldig i det kalenderår, i hvilken den er foretaget.

HVORDAN LÆSES VURDERINGSRAPPORTEN

Når vurderingsudvalget har vurderet have og bebyggelse, udarbejder de en vurderingsrapport, som skal udleveres i fuld længde til havelejer og bestyrelsen. En evt. køber skal også have en kopi. På www.kolonihave.dk/images/Filer/vurdering/VejledningTilKoeberOgSaelgerOmVurdering.pdf kan du læse mere om, hvordan vurderingsrapporten skal forstås.

KREDSFORMÆNDENE PÅ WORKSHOP

I forbindelse med kredsomlægningen blev der etableret en række nye kredsbestyrelser. Nogle af kredsformændene og bestyrelsesmedlemmerne er nye, mens andre formænd/medlemmer også tidligere har siddet i en kredsbestyrelse – men med en anden personkreds. I nogle tilfælde er tidligere medlemmer fra én kreds blevet blandet med medlemmer fra en anden kreds, hvor praksis måske har været anderledes.

Kolonihaveforbundet afholdt i slutningen af januar en workshop med de nye og "gamle" kredsformænd.

Formålet med workshop for kredsformænd var at få et fælles billede af, hvad kredsens rolle er. På workshoppen skulle kredsformændene derfor bl.a. drøfte følgende: *Hvorfor er vi her? Hvad har vi ladet os vælge til? Hvad kan man (henholdsvis medlemmer, foreninger, Forbundet og andre interessenter) forvente af os?*

Resultaterne af kredsformændenes drøftelser blev i marts måned bredt ud til de øvrige kredsbestyrelsesmedlemmer på 8 workshops med kredsbestyrelserne. Kredsbestyrelserne kom på disse workshops med yderligere input til, hvordan kredsbestyrelserne skal indrette sig for at løse opgaven.

KONGRES – HOLSTEBRO D. 18. OG 19. SEPTEMBER 2015

I overensstemmelse med Kolonihaveforbundets vedtægt § 8 afholdes kongres i år – denne gang i Holstebro d. 18. og 19. september 2015.

Indkaldelsen af de valgte delegerede er sket skriftligt, og der er følgende foreløbige dagsorden:

- Valg af dirigent og kongressekretær
- Kongressens dagsorden
- Beretning
- Regnskab og budget
- Forslag til behandling
- Valg af tillidsmænd i henhold til vedtægten

I vedtægten er endvidere fastlagt, at kongressen består af Forbundets Hovedbestyrelse samt delegerede fra hver kreds. Kredsene vælger 1 delegeret pr. påbegyndt 500 medlemmer i kreds.

*Af Ditte Jensen, cheffjurist,
Kolonihaveforbundet*

DEN NYE HOVEDBESTYRELSE HAR HOLDT SIT FØRSTE MØDE

Kredssammenlægningen pr. 1. januar medførte at Kolonihaveforbundet fik en ny Hovedbestyrelse. I januar holdt den nye Hovedbestyrelse sit første møde, hvor der i første omgang besluttedes en række ting omkring rammerne for Hovedbestyrelsens arbejde. Der fastsattes bl.a. en ny forretningsorden og nedsattes et nyt forretningsudvalg, som består af 7 medlemmer fra Hovedbestyrelsen samt Forbundsformanden og næstformanden. Forretningsudvalget har ansvaret for den løbende ledelse og varetager den daglige ledelse af Kolonihaveforbundet.

Herudover nedsatte Hovedbestyrelsen 3 underudvalg, som arbejder med forskellige emner. De nedsatte udvalg er "Info-udvalget", som arbejder med kurser og anden information, "Købs- og Salgsudvalget", som arbejder med reglerne for vurdering og salg af huse samt "Kongresudvalget", som arbejder med at forberede Kolonihaveforbundets kongres i september 2015.

Sydøstjyllandkredsen

Pr. 1. januar 2015 trådte den kredsinddeling der blev vedtaget på Kolonihaveforbundets kongres i 2012 i kraft.

Sydøstjyllandkredsen er en af de kredse, der er blevet berørt af den nye struktur.

ARBEJDSUDVALG

Den nye Sydøstjylland kreds består af kommunerne Skanderborg, Odder, Vejle, Fredericia og Horsens. I alt godt 1430 haver. Der blev nedsat et lille udvalg på ni medlemmer til at sørge for at samarbejdet mellem de forskellige kommuner kom til at ske gnidningsløst. Det oprindelige ønske var at hver kommune havde et par repræsentanter i udvalget. Alle gik ind i udvalget med en positiv indstilling til de praktiske opgaver, der skulle løses i forbindelse med sammenlægningen, lige som det har været vigtigt at skabe en fornemmelse af at det er en helt ny kreds, der er skabt. Der blev afholdt tre møder, hvor de første fortrinsvis beskæftigede sig med love, vedtægter, forretningsorden, samarbejdsaftaler, fordelingsnøgle for valg af repræsentanter til repræsentantskabet og den slags ting. Det sidste møde drejede sig om økonomien.

DEN NYE KREDS

Kredsformand er Anni Kyed, formand for den tidligere Horsens kreds og kasserer er Anny Winberg, der er for-

mand i Haveselskabet Eng-have i Horsens. Disse to har været den drivende kraft i arbejdet med at sammenlægge de fem kommuner i den nye kreds. Arbejdet er gennemført i 2014, fra februar og til det stiftende repræsentantskabsmøde i november. Der har været tryk på, men det er lykkedes. Anni Kyed understreger, at det har haft stor betydning, at hun har kunne støtte sig til Peter Rønning-Bæk, kredsformand i Midtjylland kreds.

Finansieringen er sket ved at der er betalt et lige stort beløb for hvert medlem fra de enkelte kredse. De fore-

ninger, der havde penge til overs, har fået disse tilbageført pr. 1.1.2015. Det er ikke blevet til den store startkapital, der skal spares. Fremover betaler hvert medlem 105 kr. til kredsens drift. Regnskabs-systemet er Winkas, der er let at bruge. Et abonnement på 150 kr./måned sikrer at systemet hele tiden er opdateret og data gemt, hvis noget skulle gå galt i det lokale program.

Repræsentantskabsmødet afholdes hvert år i februar. Der er 78 kredsrepræsentanter, hver kommune vælger en repræsentant for hver påbegyndt 200 medlemmer. Det sikrer en retfærdig fordeling

*Af Grethe Bjerregaard,
fagredaktør*

af repræsentanterne. Kredsbestyrelsen består af 13 personer hvoraf formand og kasserer vælges særskilt. Kredsen har to repræsentanter i Hovedbestyrelsen for Kolonihaveforbundet, kredsformand Anni Kyed og en repræsentant fra Fredericia.

FREMTIDEN

Det første år kommer til at gå med at fastlægge rutinerne, nedsætte udvalg og sørge for formidling af arbejdet i kredsen, så alle medlemmer kan følge med i hvad der sker. Der udsendes nyhedsbreve til formand og kasserer samt kredsrepræsentanter med opfordring til at disse ophænges på foreningernes opslagstavler. Der er naturligvis forskellige kulturer i de forskellige kommuner og haveforeninger; man skal lære hinanden at kende og med tiden skabe en fælles kultur for alle foreninger i kredsen. Man får noget og afgiver noget. Det er samarbejdets kunst.

For både Anni og Anny gælder, at det har været/er et spændende men udfordrende arbejde.

HELÅRSBEBOELSE – MÅ MAN ELLER MÅ MAN IKKE?

Mange steder er der forvirring omkring spørgsmålet, fordi medlemmerne har folkeregisteradresse i kolonihaven.

Ifølge Kolonihavelovens § 2, stk. 1, nr. 4 må bebyggelsen i et kolonihaveområde på kommunal og statslig jord ikke benyttes til helårsbeboelse. Det ligger derfor helt fast, at man ikke må bo i sit kolonihavehus hele året. Kolonihaveloven giver ikke mulighed for, at der kan gives dispensation fra denne regel og derfor har en ejer af jorden – f.eks. en kommune – ikke hjemmel til at give tilladelse til helårsbeboelse.

STIGENDE FORVIRRING OM BOPÆLSFORSTÅELSE

Imidlertid oplever Kolonihaveforbundet stigende forvirring om dette spørgsmål, fordi kommunerne mange steder registrerer medlemmernes folkeregisteradresse i kolonihaven.

Ifølge lov om central personregistrering (CPR-loven) skal kommunerne registrere enhver på den adresse, hvor de faktisk bor eller opholder sig. Ved bopæl forstås efter CPR-loven det sted, hvor en person regelmæssigt sover eller har sine ejendele. For personer, der anvender flere boliger, skal personen registreres med bopæl i den af boligerne, som de efter en samlet vurdering må siges at have mest tilknytning til. Registrering af bopæl skal ske, selv om der er tale om en ulovlig bolig.

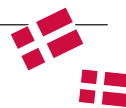
Mange medlemmer tror fejlagtigt, at hvis de har folkeregisteradresse i kolonihaven, så har de også fået tilladelse til helårsbeboelse. Men det har de ikke. Registrering af folkeregisteradresse i kolonihaven betyder blot, at kommunen har anerkendt, at det er et sted, hvor en person regelmæssigt opholder sig. Helårsbeboelse i et kolonihavehus kan derimod medføre ophævelse af lejekontrakten.

VEJLEDNING TIL KOMMUNERNE

Kolonihaveforbundet har bedt Miljøministeren om at udsende en vejledning til kommunerne om dette. Miljøministeren har svaret, at de har kontaktet Indenrigsministeriet om problemet og at Indenrigsministeriet vil indkalde Kolonihaveforbundet til et møde om den kommende vejledning i løbet af foråret.

Kolonihaveforbundet ønsker TIL LYKKE

H/F Lillegården, 50 års jubilæum

Den 2.7.2015 kan H/F Lillegården fejre 50 års jubilæum.

I den anledning holdes reception i vores foreningshus fra 15.00-18.00

Bestyrelsen H/F Lillegården

H/F Etterbjerg, 40 års jubilæum

H/F Etterbjerg, der hvor fuglene synger og græsset gror, har 40 års jubilæum. Der er desuden 2 medlemmer i foreningen, som også har 40 års jubilæum; det drejer sig om Grethe Christensen, have A3, og Bent Jørgensen, have H6.

Der inviteres til åbent hus d. 16.5.2015 mellem 11.00 og 16.00, hvor foreningen er vært med lidt drikkevarer og noget til maven på Skovvejen 52, 4200 Slagelse, www.etterbjerg.dk.

Tilmelding er ikke nødvendig, da det er åbent hus, men kom ud at fejre denne store dag for vores forening.

*Med venlig hilsen
Jan Michelsen, formand*

H/F Lundtoftegård, 40 års jubilæum

H/F Lundtoftegård holder jubilæum, 40 år, fredag d. 15.5.2015. Åbent hus fra kl. 13.00 til 17.00. Vi byder på lidt til halsen og glæder os til at se jer.

*Venlig hilsen
H/F Lundtoftegård*

Send et par ord

Har jeres forening jubilæum? Har et af jeres medlemmer jubilæum? Er der noget, I gerne vil fortælle andre kolonister om? Så send et par ord enten pr. post eller e-mail til: Kolonihaveforbundet, Frederikssundsvej 304 A, 2700 Brønshøj, info@kolonihave.dk. 500-600 anslag i alt er fint.

Red.

HAVEBLADETS KOMMENDE NUMRE 2015

Blad	Udkommer
Nr. 3	primo juli
Nr. 4	primo september
Nr. 5	primo december

OFFICIELLE FLAGDAGE 2015

- 16. april Hendes Majestæt Dronning Margrethe II
- 5. maj Danmarks befrielse 1945
- 14. maj Kristi Himmelfartsdag
- 24. maj Pinsedag

På Danmarks-Samfundets hjemmeside www.danmarks-samfundet.dk finder du retningslinjerne for brugen af Dannebrog.

STILLING FLAG

Flag, vimpler og flagstænger til haven. Kvalitet og rigtige priser.

Ring eller kom forbi og få en flagsnak.

P.S: Vidste De, at en flagstang aldrig bør stå tom?

www.stilling-flag.dk

Stilling Flag A/S • Sørgentivej 14 • 2800 Kgs. Lyngby
Tlf. 45871400 • Email: stilling@stilling-flag.dk

Kolonihaveforbundet ønsker TIL LYKKE

H/F Grøndal har 25 års jubilæum

HF Grøndal i Allerød fejrer i år 25 års jubilæum for foreningens oprettelse. I den anledning holder vi en reception tirsdag den 9. juni 2015, kl. 14.00-17.00, for foreningens medlemmer, venner, samarbejdspartnere og selvfølgelig også Kolonihaveforbundet. Receptionen afholdes i haveforeningen, Røglevej 63, 3450 Allerød.

Venlig hilsen

Torben Juel Eriksen, formand

50 års havejubilæum

Lis Hansen havde 07.04.2015 50 jubilæum i H/F Ved Pilegården, Vej 4, Have 7.

Lars Cortzen

H/F Kildebo 50 år

H/F Kildebo i Ringsted fejrer 23. maj 2015 sit 50 års jubilæum.

Bestyrelsen

MINDEORD

over tidligere kredsformand for Randerskredsen, Henning Ålborg Christensen.

Henning købte i 1974 have i Bjergbyparken i Randers og trådte allerede året efter ind i haveforeningens bestyrelse. Han var medlem af denne bestyrelse frem til 2004. Henning blev i 1977 valgt til formandsposten i Bjergbyparken og denne post havde han frem til 2004.

I 1978 valgtes han til kredsbestyrelsen for den daværende Randers Kreds. Den post bestred han i 33 år frem til 2011. I 2004 valgtes han til posten som kredsformand og sad på denne post frem til 2011.

I tiden som formand for H/S Bjergbyparken var Henning medvirkende til at haveforeningen fremstod som en af de pæneste havekolonier i Jylland.

Haveforeningen er Jyllands største. I det private liv var Henning i mange år chauffør hos Randers Byomnibusser og han sluttede sin karriere hos Fårup Rute & Turistbusser.

Henning gik bort tirsdag den 4. februar 2015, omgivet af sine nærmeste. Henning efterlader sig hustruen Jytte, to døtre og fem børnebørn. Henning vil blive savnet. Æret være Hennings minde.

Kredsbestyrelsen Østjyllands Kreds.

Havebladet uden adresse

Fra 2015 har Kolonihaveforbundet valgt at lade Havebladet omdele som adresseløs forsendelse. Det betyder, at Havebladet fremover kommer i et omslag, hvor der også kan være andre adresseløse forsendelser. Havebladet vil STADIG komme frem til de af jer, der har fra-valgt reklamer i jeres postkasse, men I skal altså lige se omslaget med adresseløse forsendelser igennem, før I smider indholdet ud.

Redaktionen

Forkert navn og adresse på havebladet ??

Husk at alle rettelser vedr. medlemsnavn og adresse skal ske til din egen haveforenings bestyrelse.

Red.

KOLONIHAVEFORBUNDET

Indholdsfortegnelse Havebladet 2008-2014

Er du interesseret i at se hvad der har været bragt i Havebladet i perioden 2008-2014 ligger indholdsfortegnelsen på Kolonihaveforbundets hjemmeside under Planteviden. Du har mulighed på at se indholdet opdelt efter emne og efter forfatter.

Redaktionen

EFTERSYN AF DIN BRÆNDE- ELLER PILLEOVN

- Varmer din ovn ikke som den plejer?
- Måske hænger lågen?
- Mangler din ovn pakninger?
- Er glasset eller stenene revnet?

En lille ny brændeovn forbruger kun 1/3 brænde.

Kolonihavetilbud: Komplet ovn/skorsten/montering

KONTAKT DIN FAGMAND I
BRÆNDEOVNE OG PILLEOVNE

Energi fagmanden

Vi kommer på hele Sjælland Tlf/SMS 51 36 36 57

NYHED
Gravearbejde af
træstubbe, afgravning til
indkørsel/terrasse

HALVÉR VARMEREGNINGEN!

Stærke TILBUD

Panasonic

A++

Panasonic HE9 Flagship
Inkl. modem og standardinstallation

KUN 16.500 KR. **SPAR 1.000 KR.**

MITSUBISHI ELECTRIC

A++

Rekord resultat
Giver 5.3 kW ν -7°C
Kombineret med HYPER HEATING er det SENSATIONELT

GRATIS
WIFI-adaptor
til fjernbetjening af anlægget. Værdi 2.500 kr. Gælder til 30.09.14

Mitsubishi MSZ-FH25
Inkl. WiFi og standardinstallation

KUN 15.500 KR. **SPAR 2.500 KR.**

BEDST I TEST
LG
Life's Good

A++

LG Nordic Prestige 9
Inkl. standardinstallation. Bedst i test 2013

KUN 16.000 KR. **SPAR 2.000 KR.**

Lovpligtigt service af din varmepumpe

Med et fast eftersyn kan du altid gå efteråret trygt i møde!

KUN 999 KR.

LAD OS KONTAKTE DIG, NÅR DU HAR TID...

Scan koden eller skriv dit navn og tlf. på danskvarme.dk/kontakt, så kontakter vi dig.

FÅ OP TIL 15.000 KR. I TILSKUD

ved at skrotte dit gamle oliefy. Ring og hør nærmere om hvor meget du kan få i energitilskud.

Vi hjælper dig med at træffe **det rigtige valg**, vejleder dig mht. **energitilskud** og sørger for de **bedste priser** på markedet.

Ring og få en **uforpligtende** snak eller book et møde.

Tlf. 70 26 70 16 • lars@dansk-varme.dk • www.danskvarme.dk

DANSK-VARME ApS

Uforgængelige højbede og kantbånd af genbrugsplast

Højbede af plastplader og galvaniserede profiler. Fås i 40 og 60 cm højde.

Kantbånd af 3 mm sort plast. 25 m ruller i 15 eller 30 cm bredde.

Mere information og bestilling på www.boxmanplast.dk - eller ring 8646 1099

Boxman Plast, Kærsangervej 16, 8870 Langå

"Det bedste, jeg nogensinde har gjort"

Flot foretrukket kildesorterende muld-toilet til kolonihavehuset. Stor succes ved test i 10 kolonihaveforeninger. Hent brochure og se film på www.backlund.dk Følg os på www.facebook.com/Backlunddk

ÅBENT HUS

Man. 27.04 kl. 17-19
Tors. 07.05 kl. 17-19
Man. 11.05 kl. 17-19
Tirs. 26.05 kl. 17-19
Man. 01.06 kl. 17-19

Separets topmodeller
Villa 9000/9010
- 65.000 solgte

Kampagnepris
kun kr. 5.595,-

BACKLUND ApS

Holmebjerg 21 · 2950 Vedbæk
Tlf. 6093 1453 · Mobil: 6093 1453
E-post: backlund@backlund.dk
www.backlund.dk

STORT UDVALG!

I BRUGTE:

stalddøre med termoruder
terrassedøre
dobbelte terrassedøre
yderdøre
indvendige døre
termovinduer
glaspartier
energitermoruder
nye og brugte
radiatorer

Vi foretager også reparationer, montering af døre, vinduer, terrasser og udestuer. Endvidere udfører vi havearbejde, træfældning og flisearbejde m.m.

Herluf Christensen

Herstedøstergade 25
2620 Albertslund

Tlf. 2442 3860

hcgennyg@mail.dk

Åbent alle dage efter aftale
- også weekend og aften

GANLØSE Fritidsbyg ApS

Kolonihavehuse & sommerhuse

Råhus opstillet:	Indv. materialer til færdiggørelse:	Råhus, indv. materialer og montering:
12,0 m ² kr. 48.200	kr. 9.950	kr. 66.100
20,0 m ² kr. 72.300	kr. 15.400	kr. 100.300
28,0 m ² kr. 95.100	kr. 34.900	kr. 152.200
31,5 m ² kr. 107.600	kr. 35.900	kr. 161.400
36,0 m ² kr. 114.500	kr. 38.200	kr. 180.000
40,0 m ² kr. 119.600	kr. 41.600	kr. 188.700
40,5 m ² kr. 119.600	kr. 38.800	kr. 186.100
45,0 m ² kr. 132.700	kr. 44.200	kr. 209.700
57,0 m ² kr. 163.900	kr. 52.200	kr. 262.750
6,0 m ² skur kr. 19.900		
9,9 m ² kr. 25.900		

Alle priser er incl. 25% moms.

Alle modeller kan laves med loft til kip, hems.

Mellem kl. 17-18

Tlf. 4818-3753

Biltelefon 4020-3753

Korskær 4, Ganløse, 3660 Stenløse

www.ganlosefritidsbyg.dk

Nøglefærdige huse, indhent tilbud.

Vinduer og døre med termoglas lavenergi

Tag: Gitterspær 15°. B6 eternit, sort.

100 mm mineraluld.

3/4x4" profilbrædder, plastfolie.

Væg: 2x4" tømmer. Vindpap.

1x5" profilbrædder, trykimprægneret.

100 mm mineraluld.

3/4x4" profilbrædder, plastfolie.

Gulv: 2x5" tømmer. 100 mm mineraluld.

Vindpap. 22 mm spånplade.

Besøg vore prøvehuse i Ganløse

På adressen:

Måløvvej 99 – Ganløse

Kørevejledning: Se Krak kort side 114

Vi giver også gerne tilbud ud fra egne tegninger

Der er flere gode grunde til at vælge et hus fra GANLØSE FritidsByg:

- NYHED! Punktfundament er med i prisen
- Gulvstrøer er overfladebeh., 5x5" 2x5"
- Indskud er trykimprægneret
- Stolpekonstruktion 4x4" 2x4"
- Udvendig beklædning: 1x5" profilbrædder, trykimprægneret
- Alle vinduer er oplukkelige, DVK-mærket
- 100 mm isolering i HELE huset, mere efter ønske
- Vinduer og døre kan flyttes efter deres ønske – vi bygger gerne efter Deres tegning
- Indvendig beklædning: 3/4x4" profilbrædder, indv. kvinta og plastfolie indv. fyldningsdøre
- Luksusgulv, Gulvbrædder, 1x6" ovntørret, endenotet, lægger vi til en merpris á 160 kr. pr. m²
- 42 års erfaring med kolonihavehuse og sommerhuse
- NYHED! Vinduer og døre med termoglas/fabriksmalet
- Merpris for ekstra isolering i sommerhuse

NYHED: Nu også Sibirisk lærk mod merpris

Vi kommer ikke på Fyn og i Jylland

VELKOMMEN

TIL EN VERDEN AF MULIGHEDER

Vi byder foråret velkommen
med gode tilbud

Sølund Huse har mange flotte havehuse og pavilloner
til hjemmehaven eller kolonihaven.

For os er kvalitet og service en naturlig del af vores hverdag.
Så trygheden og nydelsen kan blive din hverdag.

Nyd det

- duften af nyslået græs
- en kop friskbrygget kaffe
- dit eget orangeri
- varmen bag de smukke vinduer
- et sted, hvor tiden står stille
- en pause fra hverdagen
- en god bog i ro og mag

Ta' forskud på de lange, lune sommer-
aftener med et havehus eller en pavillon.

PAVILLONER : GARAGE/CARPORT : REDSKABSHUSE : HAVEHUSE

MANDAG-FREDAG KL. 8:00-16:00 : LØRDAG KL. 10:00-12:00 : INFO@SOLUNDHUSE.DK : WWW.SOLUNDHUSE.DK

SØLUND

SØLUND HUSE : OVERBY SKOVVEJ 3 : 8732 HOVEDGÅRD : TLF.: 75 66 28 75

DANSK TAGDÆKNING

Husejer se her, alt under et tag

Decra • Eternit • Reparationsarbejde • Tegltage • Alt i murerarbejde • Alt i tømrerarbejde • Speciale i tagpap med 15 års garanti • Uforpligtende tilbud • Speciale i tegltage med op til 30 års garanti

**Vi laver alt i
tage, murerarbejde, tømrerarbejde
og malerarbejde**

Tagpap
Fra 98,- pr. m²

byg
garanti
www.tagdaekning.dk

Vi har mere end 30 års erfaring
som Deres garanti for godt arbejde.

Dansk Tagdækning • 4020 2832
www.dk-tagdaekning.dk

DIRIGENT

til Haveforeningens generalforsamling.
Jordnære jurakurser for bestyrelser og dirigenter.

Eivind F. Kramme
Advokat (H)

E-mail: kramme@krammelaw.dk · Tlf. 33 11 06 91

Bjælkehytter i flot kvalitet

Indretning helt efter
dine ønsker og behov.

Udføres i 50, 70 eller
92 mm bjælker.

**Fra ca.
1.700 kr./m²**
inkl. moms og levering

For mere information ring til Birkedalhuset
på tlf.: **24 20 60 09** eller se mere på **www.birkedalhuset.dk**

Lej professionelt udstyr i Bygma

Bygmas udlejningsprogram fra Toolmatic omfatter en stor del af de materialer og maskiner, du kan få brug for i forbindelse med klargøring af kolonihaven.

Toolmatic
sales & rentals since 1978

HAVEFRÆSER

3 timer: 235;
1 dags pris: 465;
Eftflg. dage: 385;
Depositum: 1000;

PLÆNELUFTER M/TIMETÆLLER

3 timer: 165;
1 dags pris: 295;
Eftflg. dage: 255;
Depositum: 900;
+ 85,- pr. kørt time

Med et
Bygmaster kort
får du 10% rabat
og betaler ingen
depositum

Besøg din lokale Bygma og se det
store udvalg af udlejningsmaskiner

BYGMA

Ny låge til kolonihaven?

Komplet
med stolper
KUN kr. 2.159
inkl. moms
uden fragt

- Fremstillet i stål
- Bredde 1.000 mm
- Højde 1.200 mm
- 2 stolper
- Håndtag
- Cylinder lås
- Varm galv.
- Leveringstid ca. 4 uger på din adresse
- Support ring: 42 510 290

Scan koden og
kom direkte ind på
ovenstående låge

Veneto Hegn

www.veneto-h.dk
5200 Odense V - mobil 42 510 290

Danmarks bedste og billigste luftsolfangersystem. Nu med endnu mere diskret design, så den næsten ikke ses på huset. Tilføjer huset tørt, frisk og let opvarmet luft. Gratis i drift. Styres og drives af solen.

NYHED - spar 1.000,-

SolarMagic model M40 wall all black slimline, dækker et hus på op til 50m² og sælges til introduktionspris. **Normalpris 2.500,- NU 1.500,-**

Introduktionstilbud gælder til 01.07.2015 og er incl. moms men excl. leveringsomkostninger

SolarMagic, Kammersgårdsvej 36, 7760 Hurup
Tlf. 6023 1200 - kontakt@solarmagic.dk
www.solarmagic.dk

Solceller, solcelleanlæg, tilbehør, LED belysning, ventilation Elektronik service & reparation

- Solceller: amorf, mono- polykrystalline, fleksible
- Laderegulatorer
- Inverter/Omformer
- 12V LED pærer G4, GU10, G9 E14, E27 fatning
- Komplette anlæg fra 5W til 1000W/12V, 24V eller 230V
- Batterier & installations materialer, kabler, stik
- Ventilation & solvarme
- Springvand & pumper
- Oplader, beslag mm.
- Måleapparater, instrumenter
- Netttilsluttede solcelle-anlæg og tilbehør

Rådgivning, info og tilbud: ring eller e-mail.

Alle produkter kan ses på Internet og bestilles direkte via vores online WEB-SHOP eller telefon. Eller besøg vores udstilling i lokalerne på Tagtækkervej nr. 27B, Viborg.

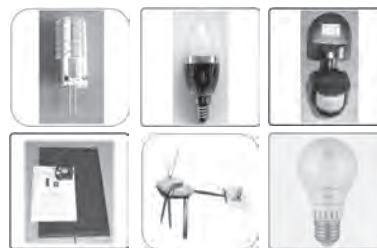
* Abonnér på e-nyhedsbrev og få tilbud og nyhedsopdateringer

Tagtækkervej 27 B, 8800 Viborg
Internet: <http://www.KeryChip.dk>
E-Mail: solar@KeryChip.dk
Tlf.: 41 67 44 67

Køb online med din mobil eller tablet i den nye Webshop

Nyt kolonihavehus med solceller

KB Fritidshuse - Mange forskellige hustyper – tre forskellige byggemetoder – høj kvalitet **- meget til en lille pris**

Åbent Hus

Pinselørdag d. 23. maj 2015 kl. 10.00-13.00

I prøvehuset

Rengevej 11, 4660 Store Heddinge

Hvis du vælger at investere i solceller, får du et anlæg og en energikilde med en forventet holdbarhed på 35 år. Investeringen er typisk tjent ind efter 7-12 år.

Få mere information på <http://www.kbfritidshuse.dk/kolonihavehus/koncept/solceller-til-kolonihavehus>

SelvByg

Vi sørger for elementer og basishusmaterialer, du opstiller og bygger dit hus færdigt.

MedByg

Vi fordeler opgaver og entrepriser mellem os, som du ønsker det.

FærdigByg

Vi bygger dit nøglefærdige hus - du slapper af.

"Klik ind på www.Kbfritidshuse.dk og find inspiration i vores mange nye hustyper"

kb fritidshuse.dk
Snedker og Tømrerfirma Kim Bengtsson ApS

Rengevej 11 / 4660 Store Heddinge / Tlf. 56 57 31 51 / Info@kimbengtsson.dk / www.kbfritidshuse.dk

Alt el-arbejde udføres i Deres fritidshus, såvel ny-installation som reparation og udvidelse af bestående installation til særdeles rimelige priser.

● **Rabat til pensionister**

Erik Andersen. Statsaut. El-installatør

**Henvendelse på vagttelefon
38 74 79 22**
mellem kl. 6-9 og efter kl. 19.30
Højstrupvej 30B · 2720 Vanløse · Tlf. 38 74 79 22

Mors Dag tilbud

OneLeg skammel, sædeovertræk, skridsikring og langskaffede rosenhandsker (str. M)

Tilbudspris i alt kun **499,-**

Normalpris i alt kr. 656,-
Gælder t.o.m. 10. maj 2015

Skån ryg og knæ når du skal arbejde i lave højder, f.eks.

- luge i bedet
- klippe græskanter
- sætte stiklinger

Havehandsker i blødt svineskind samt åndbart og flexibel spandex. Beskytter helt op til albuerne mod torne og spidse grene.

Brug altid skridsikring indendørs, på glatte og sorte underlag

Find forhandlerlisten på www.oneleg.dk
info@oneleg.dk - Tlf. 2660 8828

OneLeg
by susanne schmidt®

Vi gør din drøm til virkelighed

Se mere på www.combihuset.dk

Se nærmere beskrivelse af modellerne på combihuset.dk

Model KGF 45

Råhus kun kr. **198.825,-**
Fix og færdig kun kr. **259.995,-**

45
M²

5
rum

Alle priser er inkl. moms og montering på bygherrens fundament og gulvkonstruktion. Ekskl. el. og vvs.

Solvangsvej 18 • 4681 Herfølge • Tlf. 23 61 69 11 • info@combihuset.dk • www.combihuset.dk

Kolonihavehuse & Bjælkehytter

Design dit
drømme
hus fra kun
1600,- pr. m2

Danmarks
største
udvalg i kvalitets-
kolonihave-
huse

SHINGLES TAGPAP

Vores shingles tagpap udnytter innovativ teknologi til at forbedre shingles' præstationer med mindre vægt.

Alle shingles tagpap er produceret, så det giver en overlegen holdbarhed og fleksibilitet. Holdbarhed ca. 40 år alt efter forhold. Før kr. 225,-

Nu **KUN KR. 207,-** pr. pakke.

(3 m2 pr. pakke, som dækker 2,5 m2)

DESIGN DIT EGET KOLONIHAVEHUS - eller vælg mellem 100 standard modeller

Design dit eget drømmehus fra kun kr. 1600,- pr. m2 eller vælg imellem mere end 100 færdige råhuse og hytter på vores hjemmeside www.nynorm.dk. Vi tilbyder også rådgivning og hjælp til byggeplaner.

Model Copenhagen FÆRDIG MONTERET

Har du en drøm om en ny bjælkehytte, men ikke ønsker at montere selv, så kan vi som noget nyt tilbyde færdig montering.

I prisen vil være inkluderet montering af hytte på byggeherrens fundament, isoleringssæt til væg og tag inkl. isoleringsmateriale, shingles tagpap og malede vinduer m.m.

Kun kr. 259.900,- i 70mm RING og hør nærmere.

Vidste du at
5.800
Danske boligejere har
handlet bjælkehytter hos
Nynorm de seneste
år

50-92mm

Model Hornbæk

24m2 + 9m2 veranda, 70 mm kraftige bjælker. Komplet byggesæt med vinduer og dør. Før 71.400,-

Nu kun kr. **69.900,-** inkl. moms og lev.

44mm

Model Gotland 16

15,2m2, 44mm kraftige bjælker. Komplet byggesæt med vinduer og dør. Før kr. 21.500,-

Nu kun kr. **20.900,-** inkl. moms og lev.

50-92mm

Model Eskildsø

48m2 + 25m2 hems, 50 til 92mm kraftige bjælker. Komplet sæt med termoruder, dør, beslag, greb og lås.

Fra kr. **121.900,-** inkl. moms og lev.

Foto afviger fra standard

Alle er ualeet byggesæt med termoglas eller 1 lag glas, ekskl. montage sæt, tagbeklædning, fundament og isolering.

nynorm
SIDEN 1975

KONTOR & Udstilling: BYTOFTEN 10 - 5550 LANGESKOV - TLF. 70 23 15 51 - MAIL: NYNORM@NYNORM.DK
UDSTILLING: HÅNDVÆRKERVEJ 82, 4000 ROSKILDE (åbent alle dage, dog kun bemandet torsdag 9.30 - 15.00)

WWW.NYNORM.DK

Vivara Naturprodukter

Kvalitets & miljøvenlige naturprodukter til havens dyr (fugle, egern, pindsvin, m.fl.). Gratis forsendelse ved ordre over 500 kr. Ved ordre under 500 kr pålægges der 50 kr i fragt og eksp. gebyr.

Jordnøddesmør

Vores jordnøddesmør specielt til fugle er lavet af bl.a. jordnødder der ikke er brændte og den indeholder ingen salt. Sådan kan du glæde dine havefugle på en ansvarlig måde. Du vil se mejser, der nærmest kravler ind i glasset for at få den sidste rest af smørret.

10191	Med melorme	kr. 20,-
	Fra 4 stk.	kr. 18,- / stk.
	Fra 10 stk.	15,- / stk.
10190	Original	kr. 24,-
	Fra 4 stk.	kr. 18,- / stk.
10177	Med nødestykker	kr. 24,-
	Fra 4 stk.	kr. 18,- / stk.
10178	Med insekter	kr. 24,-
	Fra 4 stk.	kr. 18,- / stk.
10179	Hi-energy	kr. 24,-
	Fra 4 stk.	kr. 18,- / stk.

SLAGTILBUD

Smørpakken Dublin

Smørholderen Dublin fås også i denne tilbudspakke med 2 glas jordnøddesmør. Pakken indeholder glasholderen Dublin, samt to glas jordnøddesmør (Et Original 330 g, 665 kcal/100 g og et med melorme 330 g, 660 kcal/100 g).

98319

kr. 49,-

Solhat Goldsturm

(*Rudbeckia fulgida* var. *sullivantii* 'Goldsturm')

Her er en plante, som ikke må mangle i ens sommerfuglehave. Denne imponerende plante lokker med smukke blomster, som du vil have glæde af i lang tid: fra sommer og et godt stykke ind i efteråret bærer den lysende solhat "Goldsturm" nemlig smukke, gyldent gule blomsterstande med et mørkt, kegleformet hjerte. Uimodståeligt for insekter som eksempelvis solitærbier og sommerfugle, der vil være flittige gæster. Desuden er solhatten en god nektarplante til humlebier og sommerfugle. Blomsterne kommer bedst til deres ret, hvis planterne plantes i grupper.

95278

Fra 5 stk.

89052 10-pak

SLAGTILBUD

Storfrugtet Blåbær (*Vaccinium corymbosum*)

Blåbærbusken er meget populær i de danske haver. De superlækre bær er vitaminbomber og kan bruges til mange forskellige formål. Bærrene er allerede modne i sommermånederne. Bier og humlebier er med til at sprede blåbærrens pollen så du får en bærriig busk. Blåbær trives også fint i store potter eller bakker og vil være en pynt på din terrasse. Denne blåbærbusk kan blive op til 1.5-2 meter høj og får ildrøde blade om efteråret. Blåbærbuskene er 2-3 år gamle og vil give bær det første år.

95506 2 l potte

Fra 3 stk.

kr. 40,-

kr. 32,- /stk.

SLAGTILBUD

5 års garanti!

Foderst

24 cm Adventurer automat (metal), 1 kg solsikkekerner

98286 175,-

(Rubus fruticosus 'Black Satin')

Brombærbusk (selvbestøvende) Store saftige bær.

80054 2 l potte kr. 56,-
Fra 3 stk. kr. 48,- /stk.

Egernpakken

Foderhus + 1 kg egernblanding

98075 kr. 158,-

Røde kasse Saba

Ø 32 mm, 16,5 x 23 x 30 cm

90505 kr. 158,-

BESTIL DET HELT NYE KATALOG

På tlf. 33 31 33 26 & www.vivara.dk kan du afgive din bestilling eller GRATIS bestille det 148 siders katalog med megen information og mange nyttige tip. Annoncens priser gælder til og med 15. juni 2015.

